

Eminescu

DRAMĂ ÎN DOUĂ PĂRȚI DE MIRCEA ȘTEFĂNESCU

*Iubitelor mele
Scumpi și Daniela*

Desene de LIGIA MACOVEI

PERSONAJELE

(În ordinea apariției)

REZI
IONIȚĂ BUMBAC
IOAN SLAVICI
TATA WIHL
IOAN LUȚĂ
POPOVICI
MIHAI EMINESCU
A. CHIBICI-RÎVNEANUL
T. V. ȘTEFANIUC
TITU LIVIU MAIORESCU
PETRE CARP
VASILE POGOR
BELFERUL CU CIOC
IACOB NEGRUZZI
UN FECIOR
VERONICA MICLE
O SUBRETĂ
JUPIN IȚIC SOLOMON
DIMITRIE PETRINO
AMFITRIOANA
O DUDUCA
O DOAMNĂ
UN OFIȚER
UN DOMN
MOȘ ONOFREI

UN VĂTĂȘEL
KIR AMIRA
ION CREANGĂ
ION LUCA CARAGIALE
UN MEMBRU AL GUVERNULUI
PREȘEDINTELE ADUNĂRII
NAȚIONALE
UN BĂTRÎN CONSERVATOR
UN TINĂR LIBERAL
PRIMUL MINISTRU
UN TINĂR JUNIMIST
MITE KREMELITZ
VASILE ALECSANDRI
AL. LAHOVARY
PETRE MILLO
I. A. CANTACUZINO
UN ȚIGĂNUȘ
PREFECTUL
ANGHEL
LECA
SĂVINESCU
ȘMELȚ
Studenți la Viena, membri ai „Junimii”,
musafiri, deputați, călători, un flaș-
netar.

Un cor studentesc intonează „Gaudeamus igitur”. Ne aflăm la Viena, într-o odăiță a micului restaurant „Zu den drei Tauben”. E seară. O singură masă lungă, la care stau Slavici, Ioniță Bumbac, Popovici, Ioan Luță și încă doi-trei studenți. Cîntecul se termină în urale, krügelele sînt lovite cu fundul de masă, apoi băute dintr-o răsufare. O chelneriță durdulie și blondă, Rezi, aduce noi krügele.

STUDENTII : Bibamus ex !

BUMBAC : Rezi ! *(Ii întinde krügelul golit.)*

STUDENTII : Rezi ! Rezi !

SLAVICI : Prosit, tată Wihl !

TATA WIHL *(Patronul. Apare în ușă)* :
Prosit !... Trăiască studențimea ro-
mină din Viena.

IOAN LUȚĂ : Să ne trăiești, tată Wihl !
Și să ne mai dai... să bibamus pe
datoramus ! Fiindcă... *(Cîntă.)*

Nu bea și floarea rouă-n zori ?

Nu bea și popa-n sărbători ?

Duminica, cu dor,

Și omul muncitor

Bea vin întăritor !

STUDENTII : Ura !

(Tata Wihl iese.)

SLAVICI *(metodic)* : Și-acum... silen-
tium !

POPOVICI *(fecior de bani gata)* : Tă-
cere, că vorbește Herr Fräulein la
copii, Slavici.

SLAVICI : La ordine, domnilor ! Și
dumneavoastră, domnule fecior de
bani gata, Popovici... E rîndul la cîn-
tare al domnului colega Ioniță Bum-
bac.

STUDENTII *(afară de Popovici)* : Bum-
bac ! Bumbac ! Oac ! Oac !

BUMBAC : Mă rog frumos, eu mi-s
gata la poezie... dacă mă încurajează
ochii dulci ai lui Rezi. *(Ii întinde
krügelul.)*

IOAN LUȚĂ : Tot zici că ești poet,
compune-i un madrigal.

BUMBAC : Mi-s gata ! *(Reținînd mîna
lui Rezi, care vrea să-i ia krügelul.)*

Cînd vezi ochi atît de dulci

Îți tot vine,

Îți tot vine,

Îți tot vine să-i tot țuci !

STUDENTII : Uliuuu !...

*(Rezi se smulge din mîna lui Bumbac
cu o strîmbătură și iese cu krügelul.)*

POPOVICI : Au ajuns slugile să strîmbe
din nas la madrigaluri !

BUMBAC : Așa e, dacă nu m-au bo-
tezat și pe mine ursitoarele Mihail
Eminovici !

SLAVICI : Vrei să zici Eminescu, dom-
nule Bumbac.

BUMBAC : Mă rog... escu ori ovici...
(Rezi revine cu krügelul.)... știe dom-
nișoara prințesă Rezi despre cine vor-
besc, căci ochii ei nu se deslîpesc
de poarta fermecată pe care trebuie
să apară ca-n basme Făt-Frumosul
domniei-sale !

STUDENTII : Hai, Bumbac ! Cînți ori
nu ?

BUMBAC : Nu mă las rugat... dar...
(ironic) ca să simtă prințesa toată
durerea cîntecului meu, vă rog să
stingeți lumina.

POPOVICI : De ce ?

BUMBAC : Afară e lună plină și, pe
razele ei pale, oful meu se va nălța
la Selene, de unde va coborî în inima
de granit a domnișoarei chelnerițe
Rezi, castelana localului „Zu den drei
Tauben“ al lui tata Wihl !

POPOVICI *(ride și aplaudă singur.)*

STUDENTII *(oprindu-l)* : Ssst ! Lumina !
Lumina !

(Lumină lunară.)

BUMBAC *(cîntă)* :

Voi să beau să fiu beat mort,

Inimă rea să nu port,

S-aud vinul vîjîind

Griji și gînduri mai lipsind,

Numai cîntece să scoț

Să dau gust ca să bea toți,

Să scoț din vin vers frumos,

Să fiu întii muzicos

Beat lingă cep voi să caz,

Să n-am grijă, nici năcaz !

*(Odată cu ultimul vers, a apărut în
cadrul ușii Eminescu. Inveninat de
zîmbetul fericit al lui Rezi, Bumbac
tace.)*

IOAN LUȚĂ : Mai departe...

BUMBAC : Mai departe... să continue
domnul pppoet Eminovici !

STUDENTII *(zărindu-l acum pe Emi-
nescu)* : Eminescu ! Trăiască nația !

EMINESCU *(vesel)* : Sus cu ea ! Ce să
continuu, domnule Bumbac ?

SLAVICI *(intervine prompt)* : Silen-
tium !... Ia loc, Mihai.

(Dar nu e nici un scaun liber.)

REZI : A ! *(Și se repede pe ușă.)*

SLAVICI *(lui Eminescu)* : Ne-am pro-
pus ca fiecare să cîntăm ori să re-

cităm din ce stihuri bahicești cunoaștem. E rindul tău și... și, dacă ai ceva prin buzunare...

EMINESCU (cu nepăsare juvenilă):

Nici pițule, nici „odoare“ de-acasă.

SLAVICI: Eu gîndeam dacă ai vreun vers de-al tău, ceva proaspăt...

EMINESCU: Fără un fir de tutun?

(*Bumbac îi aruncă, cu un gest jignitor, o țigară. Eminescu o prinde și, în aceeași clipă, fără măcar să-l privească, i-o aruncă înapoi.*) Azi-noaptea, fraților, aș fi dat un regat pentru o țigară!

BUMBAC: De ce nu pui cugetarea asta în versuri?

EMINESCU: Nici o grijă, că am pus-o.

(*Lui Rezi, care-i aduce un scaun.*)

Mulțam frumos, Rezi.

SLAVICI: Tu l-ai da pentru o țigară, iară eu l-aș da minten pentru un gulaș ori o zupă. Tata Wihl nu dă decît bere.

REZI: A! (*Iese în fugă.*)

EMINESCU: Mîncarea-i fudulie, măi frate Ienciule!

SLAVICI: Apoi, de-ar fi după tine, Mihai, care n-ai oră nici de masă, nici de somn...

EMINESCU: Eu n-am oră?! (*Lui Rezi, care i-a adus acum și un krügel cu bere.*) Mulțam frumos, Rezi... Eu, Ienciule? Deși nu-s decît student-auditor, și nu în regulă ca voi, viață mai regulată ca mine nu duceți nici unul. (*Risete.*) Da, da! Fiecare lucru la vremea lui: mînînci — cînd leșini de foame; bei — cînd mori de sete; hoinărești — cînd noaptea te cheamă pe străzi; dormi — cînd vrei să fugi ziua de oameni; scrii — cînd ai cafea și tutun; și iubești... (*se oprește cu ochii pe Rezi și ridică, cu un gest delicat, krügelul spre ea.*)... cînd ți se topecă ochii suflului la lumina orbitoare a unei cosițe.

REZI: Ioi! (*Și, acoperindu-și ochii cu palma, fuge afară.*)

BUMBAC (*trage un pumn în masă*).

SLAVICI: Ce e, domnule Bumbac?

BUMBAC (*frîindu-se*): Era vorba... să ne spună ceva...

STUDENTII: Hai, Eminescu!

EMINESCU: Decît... de vreți ceva nou, am doar niște strofe răzlețe... ceva ce-mi joacă prin minte...

STUDENTII: Hai! Hai!

EMINESCU (*recită*):

Cum trece-n lume toată slava

Ca și un vis, ca spuma undei!

Sus, în cetate la Suceava,

Eu zic: *Sic transit gloria mundi!*

Pe ziduri negre bate lună.

Din vechi icoane, numai pete.

Sub mine-aud un glas ce sună,

Un glas adînc, zicînd: „Mi-e sete!“

(*Risete.*)

Moldova, cu stejari și cetini,

Ascunde inimi mari de domn.

Să bem cu toți, să bem, prietini,

Să le vărsăm și lor în somn.

Pin' la al zilei blînd luceafăr

Să bem ca buni și vechi tovarăși;

Și toți cu chef, nici unul teafăr,

Și cum sfîrșim, să-ncepem iarăși!

STUDENTII: Trăiască Eminescu! (*La unison, cu krügelele ridicăte.*) În bună pace, bea cît îți place! Bibamus ex! Vivat!

SLAVICI: Hai, domnule Bumbac, închină și dumneata.

BUMBAC: D-apoi, ăsta-i cîntec de petrecere, domnilor? Dumneata ești în stare, cînd ai vinu-n față, să sugi și istorie națională din cană! Păi cine-i mai patriot ca dumneata? Ha-ha!

POPOVICI: Ha-ha!

SLAVICI (*se ridică*): În orice caz, domnule Bumbac, nu dumneata ai con-topit pe toți studenții romîni din Viena — ardeleni și moldoveni, bănățeni și bucovineni — în societatea noastră „Romînia Jună“ — ci Mihai!

BUMBAC: Și ce prăpăd de scofală o făcut cu asta?

SLAVICI: A făcut, că astfel ne-am dat mai bine seama de simțămîntul nostru național.

BUMBAC: Și acum, se crede în drept să ne boteze pe noi întru romînism. El... pe noi!

SLAVICI: Oare dumneata i-ai citit articolele publicate în primăvară, în „Federațiunea“ din Pesta?

EMINESCU: Lasă, Ienciule, cui ce-i pasă?!... Nu-ți mai răci gura de po-mană.

SLAVICI: Nu lăs, Mihai!... (*Lui Bumbac.*) Oare pe dumneata te-a citat, pentru ele, procurorul public din Pesta, ori pe el?

BUMBAC: Dumnealui, ca principătean, n-ar fi trebuit să ne învrăjbească în nici un fel cu poporul în mijlocul căruia trăim.

POPOVICI: Păi sigur!

EMINESCU: Cu poporul?! (*Se ridică.*) Lasă, Ienciule, că acum răspund eu. (*Slavici se așază.*) Eu n-am atacat poporul maghiar, care, bun și blînd cum sînt toate popoarele, părea predestinat să trăiască în pace și-n fră-

ție cu rominii... Eu am atacat imperiul acesta cu două capete, care asuprește națiunile conlocuitoare! Am scris că vina o au descresierății de magnați. Nu poporul maghiar m-a pîrît procurorului din Pesta, ci magnații lui, care vor să ne învrăjbească cu poporul lor! Decît că eu am văzut oameni din acest popor, care se înfrăteau cu adelenii noștri cînd îi auzeau cîntînd :

Horea bea la crișmă-n deal,
Domnii fug toți din Ardeal,
Horea bea între butuci,
Domnii fug făr' de papuci...

BUMBAC : Văleu ! iar suge istorie națională din cană... (*apare Chibici*)... și dacă i-o mai venit și prietenul Chibici să-l apere, apoi vai de mine pe ziua de azi ! Mai bine... vorwärts. Bumbac !

STUDENTII : Oac ! Oac !

SLAVICI : Hai, Chibici !

CHIBICI : Un moment ! Mihai, ți-o venit o scisoare.

EMINESCU : De-acasă ? Mai bine era mandat.

CHIBICI : Nu. E din Viena.

EMINESCU (*mirat*) : De-aici ? (*Se ridică*.) Iertați, fraților, o clipă, să văd... că mie, cine să-mi scrie din Viena ?

(*Vine lângă Chibici și deschide plicul. Citește în gînd.*)

CHIBICI : Ce-i, Mihai ?

EMINESCU : Îmi scrie o doamnă, Löwenbach, că o doamnă din Iași... o doamnă Micle, care e găzduită la dînsa, dorește să mă cunoască.

CHIBICI : Jună, frumoasă, amoroasă, focoasă ?

EMINESCU : De unde vrei să știu ? Zice că mi-a citit cele două poezii publicate în „Convorbiri“ și...

CHIBICI : Atunci e o babă romanțioasă !

EMINESCU : Și ar vrea să viziteze muzeele în tovărășia mea. Probabil, pentru că a văzut că pomenesc de Rafael, într-una din poezii...

CHIBICI : Mă... eu zic să te duci.

EMINESCU : Da... numai că ar trebui să-mi scot din gaj hainele de iarnă, că sînt mai puțin fudule-n coate. Decît că nu mi le primește în schimb pe astea de pe mine. (*Își arată în special mînele.*)

CHIBICI (*glumeț, măsurîndu-l*) : M'da, cam „obosite“... Unde naiba să găsim niște pițule ?

ȘTEFANIUC (*dă buzna, agitînd un ziar vienez*) : Fraților ! a izbucnit revoluția la Paris !

STUDENTII (*toți în picioare*) : Revoluție ?

ȘTEFANIUC : Comunarzii s-au baricadat pe străzi și se luptă dîrz cu armata !

(*Eminescu îi smulge gazeta din mînă. Toți se îmbulzesc în jurul lui și citesc în murmur nedeslușit. Apar și tata Wihl cu Rezi.*)

TATA WIHL : Ce e ?

IOAN LUȚĂ : Revoluție la Paris !

TATA WIHL (*lipindu-se palid de ușa*) : Re-vo-lu-ție... ?

REZI (*pe buzele ei flutură un zîmbet*) : Revoluție ?

POPOVICI : Nu se mai satură franțuzii de sînge !

TATA WIHL : O, Jesus-Maria ! (*Se ia cu mîinile de cap și iese.*)

EMINESCU (*la-a fulgerat pe Popovici cu privirea*) : Cum ai spus ?

POPOVICI (*moaie glasul*) : Barem de nu s-ar întinde și la noi...

EMINESCU : La noi... la cine ?

POPOVICI : La noi... în Ardeal...

EMINESCU : Adică, la moșia lui tătine-tău ?

POPOVICI (*speriat, căutînd ușa*) : Ce ai cu mine ?

EMINESCU : Iacă, nimic altceva... decît o poftă să te-otînjesc olecuță !

(*Popovici iese în fugă. Rezi numai ochi pentru Eminescu.*)

ȘTEFANIUC : Care merge la cafană, să mai aflăm vești ?

STUDENTII : Toți la cafană, la Troid !

(*Ies cîntînd „Marsilizea“. Rămîn doar Eminescu, Slavici, Chibici și Rezi. Eminescu străbate încăperea în lung, frămîntat, cu ochi înspirați.*)

SLAVICI (*după un timp*) : Ce-i, Mihai ?

EMINESCU (*se oprește un moment, cu pumnul drept încleștat*) : Asta așteptam, băieți, asta așteptam : un fapt ! (*Pornește iar.*) Un fapt ! (*Se oprește.*) Și iată-l, a venit ! Trebuia să vină ! (*Pune mîna pe umerii lui Slavici și-ai lui Chibici.*) Vă aduceți aminte, fraților ? V-am povestit că am intrat o dată într-o circiumă de-aici, din marginea Vienei, unde se adună mulți oameni necăjiți. Și unul dintre ei, un muncitor, s-a suit pe o masă și le-a vorbit... Am căutat să prind în versuri ceva din sufletul și gîndurile ăstui om... Era o circiumă întunecată și tristă...

Pe bănci de lemn, în scunda tavernă mohorită,
Unde pătrunde ziua printre ferești
murdare,

Pe lângă mese lunge, stătea posomorâtă,
Cu fețe-nțunecoase, o ceată pribegită,
Copii săraci și sceptici ai plebei prole-
tare.

„Spuneți-mi, ce-i dreptatea?” — striga
muncitorul și, în mintea mea, strigă-
tului lui de revoltă se dezlănțuia în
clocot de luptă :

Zdrobiți orînduiala cea crudă și ne-
dreaptă.
Ce lumea o împarte în mizeri și bogăți !
Atunci cînd după moarte răsplată nu
v-așteaptă,
Faceți ca-n astă lume să aibă parte
dreaptă,
Egală fiecare, și să trăim ca frați !

REZI (*strigăt emoționat*) : Domnule
Michael ! (*Îl sărută pe obraz*). Să
te audă drăguțul Dumnezeu !

EMINESCU (*îi mîngîie părul*) : Trăim o
clipă sfîntă, Rezi ! (*Lui Slavici și Chi-
bici*). Simțeam însă, fraților, că versu-
rile mele nu spun tot... că dădeam
tîrcoale adevărului (*bătîndu-și frun-
tea*), dar lipsea creierului ăstuia o lu-
mină care să-i arate drumul, ca
Steaua nordului marinarilor rătăciți
în bezna oceanului ! Simțeam că în-
chipuirea mea avea nevoie de un
fapt care s-o lege de viață, încun-
nîndu-mi poezia cu ceva adevărat,
într-o pagină de epopee din care
glasul proletarului meu să nu sune
în pustiu... Și iată : acum, poporul
aleargă pe străzile Parisului... se ba-
ricadează... „Zdrobiți orînduiala cea
crudă și...” (*vizionar, cu fața spre pu-
blic*)... și Parisul arde-n valuri !

(*Intuneric.*)

VOCEA LUI EMINESCU :

Parisul arde-n valuri, furtuna-n el
se scaldă...
(*Urmează strofa asta și cea urmă-
toare. Fond : trîmbițe, „Marslieza”, clo-
pote de alarmă. Cor : „Aux armes, ci-
toyens ! Formez vos bataillons ! Mar-
chons, marchons”... Ploaie de gloanțe și
tăcere completă.*)

* * *

Sintem în Iași, la o ședință a „Ju-
nimii”. În jurul unei mese : Titu Ma-
iorescu, Iacob Negruzzi, Ioan Slavici,
Petre Carp, un belfer cu cioc și încă
doi-trei belferi, tot cu cioc. Pe o cana-
pea, Vasile Pogor. Vocea lui Eminescu
se ridică îndurerată.

EMINESCU :

Versallia învinge... și flamura cea roșă
Filfii tremurînd pe frînte baricade...
De aburii de sînge ai barbarei parade

E unedă a zilei lumină cruntă, roșă...
Versallia învinge... iară Comuna cade !

(*Pogor pune mîna pe o pernă și o
azvîrlă drept în capul lui Eminescu.*)

MAIORESCU (*dezaprobă scurt și sever*):
Pogor !

EMINESCU : Eu înțeleg glumele „Ju-
nimii”, domnule Pogor, dar nu cînd...
CARP (*tăios, dînd drumul monoculului*):
Dar nu pe cînd cade Comuna !

EMINESCU (*se ridică palid*) : E adevă-
răat, domnule Carp. (*Carp își repune
monoculul*). Uitasem că acum trei ani,
pe cînd la Paris cădea Comuna și
la Viena se prăbușea ceva în sufle-
tul meu, grupul junimist din Iași —
veghînd ca o asemenea nebunie să
nu fie copiată și la București —
cerea Corpurilor legiuitoare să res-
trîngă încă drepturile electorale ale
poporului. (*Se reazăză.*)

CARP : Auzi, Titule, ce părere are un
membru al „Junimii” despre modi-
ficările constituționale pe care le-am
cerut atunci împreună Corpurilor le-
giuitoare?... Dacă nu mă înșal, dom-
nul Eminescu-i funcționar public...
numit de tine, ca ministru, director
al Bibliotecii centrale din Iași ?

MAIORESCU (*calm*) : Dragă Petrache...
Noi am stabilit o dată pentru tot-
deauna că la „Junimea” nu se face
politică. Totuși...

POGOR (*tăind și mutîndu-se pe un fo-
toliu*) : Mă rog... întrebarea-i dacă
„Împărat și proletar” poate să se pu-
blice în „Convorbiri”.

BELFERUL CU CIOC (*dirijînd și pe
ceilalți belferi cu cioc*) : Nu se poate
publica !

MAIORESCU (*bate ușor cu virful cre-
ionului în masă*) : Un moment, dom-
nilor... Eu cred totuși că poezia lui
Eminescu se poate publica. (*Belferi-
lor.*) Nu-i așa ?

BELFERII : Sigur că se poate publica,
domnule ministru !

POGOR (*sare din fotoliu, mutîndu-se
la loc pe canapea*) : Lasă șaradele,
Titule ! Dacă vrei să i-o publici...

MAIORESCU (*punînd o mîină protec-
toare pe umărul lui Eminescu*) : Da,
Pogor... vom publica „Împărat și pro-
letar” !

NEGRUZZI : Dar ce au să zică ceti-
torii „Convorbirilor” ?

SLAVICI : Vai, domnule Negruzzi, dar
e în poezia lui Eminescu o simțire
atît de adîncă și de adevărată, încît...

POGOR (*azvîrlă cu o pernă în Sla-
vici*) : Taci din gură, gogomanule !...
La urma urmei, mie mi-i egal ! Dacă

nimini nu face parastas de trii ani Comunei din Paris, de ce să nu-i cîntăm noi, cei din tîrgul Ieșilor, prohodul? Dar, apropo de parastas, știți anecdota cu coliva țiganului?

EMINESCU (*se ridică enervat*): Dar bine, domnule Pogor...

BELFERII: Anecdota! Anecdota!

SLAVICI (*intervenind*): Domnilor...

CARP: Anecdota primează!

(*Eminescu se lasă pe scaun și își cuprinde fruntea în palme.*)

UN FECIOR (*deschizînd ușa sufrageriei*): Ceaiul e servit.

POGOR: La ceai, gogomanilor!

(*Ies toți — afară de Eminescu, Maiorescu și Slavici — cerînd „Anecdota! Anecdota!”*)

MAIORESCU (*lui Slavici, care după ce se apropie de Eminescu, iese*): Venim și noi acum. (*Lui Eminescu, zîmbîndu-i și pînîndu-i din nou pe umăr o mînă protectoare.*) E un cerc vesel, „Junimea”... nu?

EMINESCU (*înălțînd capul*): D-apoi și mie-mi place să rid, domnule Maiorescu. Cînd eram odată sufler într-o trupă de teatru și juca pe scenă Comino, așa hohoteam în cușcă, încît nu mai puteau să joace actorii pe scenă. Dar cînd am scris ceva cu sînge din singele meu... să mă trezesc cu o pernă în cap...

MAIORESCU: Noi aprețuim aici simțirea sinceră. Am fost foarte impresionatî cînd am primit „Venere și madonă”. Am fost seduși de fondul poeziei izvorît din pesimismul lui Schopenhauer. E în nota literaturii actuale germane, pentru care noi, la „Junimea”, avem un adevărat cult. Te sfătuiesc să urmezi calea aceasta.

EMINESCU: Hei, domnule Maiorescu, numai Dumnezeu știe ce drum oi urma. Eu am mare admirație pentru domnul Alecsandri, care și-a ales calea să străbată țara, să asculte cum doinește poporul.

MAIORESCU: În adevăr, poezia populară trebuie considerată ca un product estetic de cea mai mare însemnătate. Am de altfel credința că scriitorii noștri vor putea intra în literatura universală numai prin opere inspirate din viața poporului.

EMINESCU: Și eu am bătut cu piciorul multe din ținuturile Ardealului și am cules din cîntecele poporului nostru.

MAIORESCU (*cu intenție*): Mi se pare că mama dumitale se trage dintr-o familie boierească...

EMINESCU: Sint neam de țaran, domnule Maiorescu.

MAIORESCU (*la fel*): Tatăl dumitale e căminar...

EMINESCU: E drept (*subliniînd*) că și-a cumpărat acest mic cin de la Vodă Mihalache Sturza... dar părinții și moșii lui au fost țărani.

MAIORESCU (*la fel*): În orice caz, mama...

EMINESCU: Mama are alt rang, domnule Maiorescu.

MAIORESCU: ?...

EMINESCU: E o sfîntă.

MAIORESCU: A... (*După o mică pauză, Maiorescu se lasă pe spătarul fotoliului și privește în tavan.*) Există o mare forță epică în „Impărat și proletar”... Poezia aceasta reprezintă pentru noi un avînt al tinereții dumitale, care ai fost impresionat de o dramă revoluționară... Și la noi în țară, în '48, au fost cîțiva oameni... și chiar dintre acei de bun-simț... care au visat baricade... Dar mai tîrziu, vîrsta i-a cumîntîț! Ce-ți cerem noi... nu e decît să revizuiesti concluziunile finale ale poeziei... să arăți zădărnicia zbucriumului care te-a inspirat... fiindcă și apele acelei revoluții s-au liniștit și lucrurile au reintrat în ordinea lor firească și fatală.

EMINESCU: Fatală?

MAIORESCU: Dumneata, care ai studiat pe Schopenhauer, știi foarte bine că lumea aceasta rămîne așa cum este, și fiecare așa cum s-a născut... împăratul, împărat... și sclavul, sclav!

EMINESCU: Nu e adevărat, domnule Maiorescu! Iară eu am scris ce am simțit! Și cu simțirea mea adevărată, n-au nimic a face nici teoriile lui Schopenhauer...

MAIORESCU (*rece și apăsător*): Și... probabil... nici amestecul „Junimii”! (*Se ridică.*) Modificările pe care ți le cere „Junimea” sint în interesul dumitale.

EMINESCU (*se ridică*): Interesul meu este să mă țin în marginile adevărului.

MAIORESCU: Adevărul?... Adică tendența? Dar cele mai rele aberațiuni, cele mai decăzute produceri între poeziile noastre, de la un timp încoace, sint cele ce au primit în cuprinsul lor elemente politice. Poezia, Eminescule, este un product de lux al vieții intelectuale, un repaos al inteligenței, *une noble inutilité*. Ea are a exprima frumosul, nu adevărul! Unde începe tendența, încetează arta!

EMINESCU : Atunci... eu, unul, mă las de poezie!

POGOR (din ușa sufrageriei) : Nu veniți la ceai?

MAIORESCU : Imediat. (Pogor dispăre. Lui Eminescu.) Vom relua discuția. (Îl bate „amical“ pe umăr.) Spune-mi, ești mulțumit la Bibliotecă?

EMINESCU (surprins de întrebare, are o tresărire, ca și cum ar presimți o primejdie).

MAIORESCU (zimbînd) : Ce e?

EMINESCU : Nimic... După atîția ani, datorită dumneavoastră, sînt, în sfîrșit, ferit de grija zilei de mine, într-un post potrivit cu firea mea dornică de cercetare. Cunosînd însă năravurile politice de la noi...

MAIORESCU (suride mulțumit) : Nu-ți face griji. Cît timp voi fi eu ministru... (Apoi.) Mai reflectează la ce ți-am cerut... Haide la ceai! (Pornește.)

EMINESCU (își împătorește foile manuscrisului, pentru a le pune în buzunar, dar rămîne o clipă pe gînduri).

MAIORESCU : Vii?

EMINESCU (absent) : Îndată.

(Maiorescu ridică din umeri și iese. Eminescu scoate creionul. Se așază la masă și începe să-și noteze ceva pe marginea unei file.)

SLAVICI (după un timp, vine din sufragerie) : Ce faci, frate Mihai? Nu vii dincolo?

EMINESCU : Taci!

SLAVICI (se apleacă peste umărul lui și citește încet) : „Nime“ nu m-a face... să mă iau dup-a lui flaut... E menirea-mi : adevărul... numa'n inima-mi să-l caut...”

EMINESCU (își pune filele în buzunar) : Patru ani, la Viena și la Berlin, Ienciuile, am dorit Iașul. Și iată ce găsesc : cercul „vesel“ al „Junimii“ ! Îl simt de la început cum se strînge în jurul meu... Ce caut eu în mijlocul ăstor oameni? Scriu pentru ei? Nu!

SLAVICI : În Iași, sînt singurii cu care ne putem sfătui. Și, fără ei, n-am putea publica nimic.

EMINESCU : Încă de la Viena, noi ne spuneam că n-avem a scrie pentru pătura superpusă, această apă care curge... ci pentru pietrele care rămîn, pentru poporul cel adevărat și neprefăcut. (Furios.) Pentru ce să mă resemnez, cînd eu vreau să exprim adevărul?... Pentru un codru de plîne?! (Îl apucă de braț.) Ienciuile!

SLAVICI : Ce?

EMINESCU : Hai să fugim de-aici! (Și iese în fugă.)

SLAVICI (îl urmează șovăitor) : Mihai... Mihai... (Iese.)

(Reintră Maiorescu, Negruzzi și Pogor, fumînd.)

MAIORESCU : Ei... dar unde e Eminescu?

POGOR : O fi plecat.

MAIORESCU : Ciudat om!

POGOR : Ciudat... sigur... dacă-i pus aici, alături de noi. Dar ia pune-l alături de unii poeți ai lumii.

MAIORESCU : Ce vrei să spui?

POGOR : Că tu, Titule, dacă înțelegi și sprijini poezia lui Eminescu, nu-l înțelegi pe omul din el.

MAIORESCU : Dovadă că-l înțeleg, e că i-am rezervat catedra de filozofie la Universitate și l-am așteptat să se întorcă de la Iena cu doctoratul, ca să-l numesc.

POGOR : Și dovadă că nu l-ai înțeles, îi că dînsul s-o-ntors din Germania fără doctorat și nu mai poate de catedra ta.

NEGRUZZI : Eminescu e setos doar de cunoaștere.

MAIORESCU : Bine, bine, Jacques, setos de cunoaștere, setos de cunoaștere! Și eu am fost setos de cunoaștere! Dar un om ca mine, ca tine, și chiar ca zăpăcitul de Pogor își satisface setea aceasta într-un mod care să corespundă regulilor normale ale vieții, își ia o diplomă, ce Dumnezeu!

NEGRUZZI : Da, Titule, ca tine, ca mine, ca Pogor. Însă el e altfel...

MAIORESCU : Atunci... probabil că e predestinat de zei să trăiască în marginea societății.

POGOR : Dar dacă zeii de care vorbești tu (tu, care ne privești pe toți din Olimp, știi mai bine ce-i cu dînsii) i-ar da puțința să trăiască mai omenește, crezi că tot în marginea societății ar fi menit să trăiască?

MAIORESCU : Atît cît îi trebuie lui ca să trăiască, în accepțiunea materială a cuvîntului, are și a avut totdeauna. Eminescu planează deasupra acestor nimicuri ale vieții.

POGOR : Nu da sentințe, Titule...

MAIORESCU : „Junimea“ l-a ajutat pentru studii, i-am acordat burse... La Berlin, a fost secretar al Agenției diplomatice; acum l-am numit director al Bibliotecii centrale, cu două sute de lei noi pe lună...

POGOR : A să-l arunce banii pe fereastră Bibliotecii! (Fectorul le aduce și le ține blănurile. Apoi iese.)

MAIORESCU (pornind cu grupul spre ieșire): Nu mai creai degeaba o legendă a mizeriei materiale a lui Eminescu... pentru că mai târziu legenda aceasta se va întoarce împotriva noastră.

(Au ieșit și trec pe prosceniu.)

* * *

Maioreseu se oprește sub o fereastră luminată. Se aude valsul „Frumoasa Dunăre albastră”, cântat la pian.

MAIORESCU: La ora aceasta, poeta Veronica Micle, în loc să studieze cartea de bucate, cântă valsuri vieneze. (Un ornic bate miezul nopții.)

POGOR: Ora misterelor... Hai, ți-aș spune eu ceva, Titule... dar nu pot să fiu indiscret.

NEGRUZZI (ride): Tu ?!

MAIORESCU: „Junimea” nu comite indiscrețiuni atunci când, în interesul membrilor ei...

POGOR: Ei asta-i! Și ce-i pasă „Junimii”, dacă, de pildă, Eminescu suspină sub ferestrele doamnei Micle?... Ptiu, afurisită gură..

MAIORESCU (foarte interesat): A... a... a...

NEGRUZZI: Știam că a cunoscut-o la Viena...

MAIORESCU: Pe noi nu ne interesează unde și când a cunoscut-o. Nu facem asemenea indiscrețiuni.. Ne interesează un singur lucru: care este efectul acestei cunoștințe — sau al acestui amor, dacă e adevărat — ce spune Pogor — asupra concepțiilor de viață ale poetului și asupra inspirației lui. Îi menține concepțiile care să fecundeze în el vibrația poetică, pe care o știm că nu se naște decît din suferință... ori nu? La ce punct au ajuns legăturile dintre ei?

POGOR: Nu mă mai trageți de limbă, gogomanilor, că n-am fost acolo ca să știu! Știu doar că l-am surprins noaptea, în două rînduri, trecînd pî sub ferestrele ei.

MAIORESCU: Aceasta este o indicațiune foarte prețioasă. (Filozofează.) Sub ferestre... Prin urmare, amorul e încă platonice. Silogismul nu ne înșală: visează la ea, deci amorul nu e satisfăcut; amorul nu e satisfăcut, deci poetul suferă; poetul suferă, deci poetul produce. Sînt mulțumit.

(Intuneric.)

* * *

Un salonaș cu mobilă și oglinzi poartă. Veronica Micle recitește o scrisoare.

VERONICA: „Aseară... zărit într-o lăjă... în sala societății dramatice... amintit de invitația de a veni într-o joi, la serata dv. literară... (Dar rămî-ne visătoare. Se duce la pian, ale căru lumînările albastre sînt aprinse; cîntă „Reveria” lui Schumann.)

SUBRETA: O venit domnul acela pe care-l așteptați.

VERONICA (emoționată, ridicîndu-se de la pian): Dar să poftescă!

(Subreta iese. Veronica își controlează bretonul și așteaptă în picioare. Intră Eminescu, în haine negre, îngrijite; se oprește în ușă.)

EMINESCU: Am venit ceva mai devreme...

VERONICA: Nu-i nimic... E foarte bine. (Înaintează, reculeasă, și-i dă mîna. Apoi îi face semn să se așeze. Se așază și ea.) M-o bucurat biletul dumitale... Sînt... cîți ani?... de la Viena?

EMINESCU: Nu mai știu. (O privește tulburat.) Dar anii ăștia au trecut greu pentru mine. Ne-am văzut atunci atît de puțin.

VERONICA: Și printre atîtea femei!
EMINESCU (nedumerit): Printre atîtea femei?

VERONICA: Muzeul era plin de portrete celebre... numai femei frumoase.

EMINESCU: Eu totuși n-am văzut decît una singură.

VERONICA (tulburată): Da?... (Imediat cochetă.) A! E drept că ne-am oprit în fața „Fecioarei din livadă” a lui Rafael. (Cu un surîs melancolic.) Mi-am amintit atunci de niște versuri... (încet) primele care m-au tulburat în viață.

EMINESCU: Care?

VERONICA (îi recită încet, simplu):

O, cum Rafael creat-a pe Madona Dumnezeie,

Cu diadema-i de stele, cu surîsul blind,

Eu făcut-am zeităte dintr-o palidă

femeie,

Cu inima stearpă, rece și cu suflet

de venin!

(După o clipă, cu trecerile obișnuite firii ei, ride și provoacă.)

Avea inima atît de stearpă și sufletul atît de înveninat?

EMINESCU: Eram încă un copil atunci... și ea doar o copilă, care juca teatru.

VERONICA: În viață?

EMINESCU : Nu. Chiar pe scenă.
VERONICA : Atunci, probabil că învățase să-l joace și în viață. (*Din nou melancolică.*) Și totuși, te-o inspirat... Care femeie n-ar voi să fie o Laura, o Beatrice, o Francesca da Rimini, o George Sand! (*Un ris tremurat.*)
Îți plac femeile palide?

EMINESCU (*cu vocea pușin voalată*):
Blonde... palide... cu ochi albaștri...
cu mâini subțiri și reci...

VERONICA (*risul ei devine cochet*):
Dar ăsta e portretul meu!... Numai că... de unde știi că mâinile mele sînt reci?

EMINESCU : Îmi închipui... Nu știu nimic de dumneata. Te văd doar : bălaie ca o lacrimă de soare, dacă soarele o plîns vreodată.

VERONICA (*emoționată*): Frumos!
„Bălaie ca o lacrimă de soare, dacă soarele o plîns vreodată...” E pentru prima oară cînd... cînd folosești imaginea asta?

EMINESCU : Da...

VERONICA : Și... ce ai voi să știi despre mine?

EMINESCU : Ceva mai mult decît nimic.

VERONICA : De pildă?

EMINESCU (*cu avînt*): Tot!

VERONICA (*un ris zglobiu*): Nici mai mult, nici mai puțin!

EMINESCU (*rizînd*): Ca la „Junimea”, care e bucuroasă cînd poate privi în viața intimă a membrilor ei.

VERONICA : O, să nu vorbim de „Junimea”... Acolo, nu sînt bine văzută.

EMINESCU : De ce?

VERONICA : O prostie... Fiînd elevă la Școala centrală, am depus într-un proces împotriva domnului Maiorescu. Era o urîtă înscenare a dușmanilor lui, dar și eu eram un copil. Cînd am afirmat că l-am auzit pe domnul Maiorescu șoptind unei pedagoge a școlii cuvinte de amor și cînd dumneata știi ce este amorul?“, sala o izbucnit în ris și eu m-am făcut roșie, roșie... și am amuțit!

EMINESCU : Rău îmi pare că n-am fost și eu acolo!

VERONICA : De ce? Ca să rîzi de mine?

EMINESCU : Ca să te văd cum arătai cînd erai roșie, roșie...

VERONICA : Lasă, nu-mi mai aduce aminte... În fine, ai aflat prima mare prostie pe care am făcut-o în viață.

EMINESCU : Și a doua?

VERONICA : A doua? (*Rizînd.*) Dar ce, crezi că am făcut numai prostii?...

În curînd, foarte curînd după acest proces, m-am măritat.

EMINESCU : Păcat!

VERONICA (*surprinsă*): Ce vrei să spui? Să știi că am un soț foarte bun... blînd... un adevărat prieten.

EMINESCU : Căsătoria este o prietenie?

VERONICA : Atunci cînd te măriți de la paisprezece ani...

EMINESCU : Ei da, înțeleg. Atunci cînd te măriți cu un prieten din copilărie... Dumneata, paisprezece ani... și el, cîți avea? cincisprezece?

VERONICA : Nu...

EMINESCU : Șaisprezece?

VERONICA : Nu... (*După o clipă, încet.*) Eu aveam paisprezece... și el patruzeci și patru... E un om foarte cumsecade.

EMINESCU : Cred. (*E binevenită sub breta cu dulceață și cafele. Le lasă pe gheridon și iese.*)

VERONICA : Nu te întreb de cînd ești în Iași, nu vreau să aflu cît ți-o trebuit ca să vii să mă vezi. În fine, mă bucur că ești aici... Ce ne citești?

EMINESCU : Azi n-am venit să citesc.

VERONICA : A! Cum?... domnul nu e parolist? Cine mi-a scris aceste rînduri? (*Ii arată scrisoarea.*) „Tre-cutul m-a fascinat întotdeauna. Cronicele și cîntecele populare formează în clipa de față un material din care culeg fondul inspirațiunilor. Cred că voi putea citi în salonul dv. o poezie avînd un subiect din acest material.” Semnat: Mihail Eminescu...

EMINESCU : Da, recunosc... Dar am venit cu o oră mai devreme: nu te întreb de ce?

VERONICA : Nu, nu mă întreb, pentru că sînt supărată pe dumneata! Dar, dacă vrei să-mi spui fără să te întreb...

EMINESCU : Am venit ca să te văd... să-ți spun ce dor mi-a fost de dumneata în acești ani, și-apoi să plec.

VERONICA : Așa faci întotdeauna, cînd ți-e dor de cineva? Fugi?

EMINESCU : Înțelege-mă... nu țin să te văd în mijlocul lumii, între oameni pe care nu-i cunosc.

VERONICA : Nici unul dintre ei nu mîncă oameni. Mîncă, cel mult, piciorul cîte unui vers.

EMINESCU : Asta e și mai rău! (*Rid amîndoi.*) Sus, la Copou, am descoperit un tei minunat. Și, sub el, o bancă. E un loc în care se poate visa în liniște. Acolo aș vrea să ne vedem.

VERONICA (rîzînd): De ce numaidecît sub un tei ?

EMINESCU: Pentru că teiul mi-aduce aminte de locurile copilăriei mele, acolo unde am visat mai mult și mai frumos... departe de...

VERONICA: Departe de oameni, înțeleg... și de salonul meu... Numai că teiul dumitale, nici nu știi ce periculos e, domnule Eminescu !

EMINESCU: De ce ?

VERONICA: Pentru că pe la Copou trece multă lume din Iași... și lumea vede și vorbește.

EMINESCU (cald): Mi-ar fi totuși drag să ne întîlnim acolo.

VERONICA (tulburată, dar și cochetă): Chiar... drag ?

EMINESCU: Mai mult decît drag ! Spune: vii ?

VERONICA: Acum... iarna ?

EMINESCU: Dacă vii dumneata, se face îndată primăvară ! Vii ?

VERONICA: Nu știu, nu-ți pot făgădui nimic. (Alt ton.) Crezi că teiul o să te inspire să-mi scrii o poezie ?

EMINESCU: Dacă aș putea să te smulg din lumea dumitale...

VERONICA: Să mă smulgi ? De ce ?

EMINESCU: Hai !

VERONICA (îl privește mirată, neînțelegînd acest „hai“): Unde ?

EMINESCU:

...Lasă-ți lumea ta uitată

Mi te dă cu totul mie...

(După această primă strofă, urmează a doua, a patra, penultima și ultima.)

Numai luna printre ceață

Varsă apelor văpaie,

Și te află strînsă-n brațe,

Dulce dragoste bălaie.

VERONICA (și-a lăsat capul pe umărul lui): Bălaie... Bălaie ca o lacrimă de soare... dacă soarele o plîns vreodată...

(Intuneric.)

* * *

Intr-o parte a prosceniului, intrarea unei dughene cu haine vechi. În prag, telalul. Trece Chibici.

CHIBICI: Servus, jupîn Ițic Solomon !

JUPÎNUL: Salut, domnu' Chibici.

CHIBICI: Eminescu e la dumneata ?

JUPÎNUL: Dar ce te face să crezi că e la mine ?

CHIBICI: Poate că așa mi-o spus mie degetul cel mic.

JUPÎNUL: Și crezi că eu a să cred că așa ți-o spus dumitale degetul cel mic?... Nu, domnu' Chibici ! Știi că e la mine, pentru că o vinit

vara ! Domnu' Eminescu mă vizitează de dooă ori pi an : cînd vine iarna și cînd vine vara... Cînd vine iarna, mi-aduce hainele albe în gaj și le ie pi cele negre ; cînd vine vara, mi le aduce pi cele negre în gaj și le ie pi cele albe.

CHIBICI: Și, cum o venit vara...

EMINESCU (din dugheană, invizibil):

A venit vara, frate Chibici !

JUPÎNUL: Îl auzi ci vesel e ?

EMINESCU (idem): A venit vara !

„Mii de fluturi mici albaștri, mii de roiuri de albine / Curg în riuri scilpitoare peste flori de miere pline !“

JUPÎNUL: Și dumneata crezi că, dacă-l văd așa de vesel, eu a să cred că nu-i amurezat ?

(Intuneric.)

* * *

Muzică instrumentală: „Somnoroase păsărele“. În cealaltă parte a prosceniului, pe o bancă, Eminescu. Deasupra, cîteva ramuri de tei înflorit. Eminescu se ridică, fiindcă apare Veronica.

VERONICA (emoționată): Bună seara. Nu-mi spui nimic ?

EMINESCU: Ba da. Ghici ghicitoarea mea !

VERONICA: Ce ghicitoare ?

EMINESCU: Ce se întîmplă cînd te văd pe dumneata... și ce se întîmplă cînd văd un tei ?

VERONICA: Nu știu... Spune-mi...

EMINESCU:

Dacă se întîmplă pe tine să te văz, Desigur că la noapte un tei o să visez. Iar dacă se-ntîmplă să întîlnesc un tei, Desigur toată noaptea visez la ochii tăi !

VERONICA (mișcată): Vai, ce drăguț...

EMINESCU: În fiecare seară, de cînd a înflorit teiul, ieșind de la Bibliotecă, am venit să te aștept pe banca asta.

VERONICA (așezîndu-se): Nu vreau să te văd trist.

EMINESCU (se așază lîngă ea): Nici n-ar trebui să fiu... Ca bibliotecar, am pentru prima oară o slujbă care-mi place. Mă pot cufunda în trecutul nostru atît de măreț în fapte și oameni. Numai dumneata îmi lipsești ca să fiu în adevăr fericit.

VERONICA: Să nu crezi că mă simt bine în mijlocul lumii din care ai vra să mă smulgi. Dacă n-am fi fost atît de sărace, cred că nici măicuța nu m-ar fi măritat atît de repede. Dar acum, ce să fac ? Viața m-o încercuit și pe mine.

EMINESCU (o privește lung, cald): Ce să faci ?

Lasă-ți lumea ta uitată,
Mi te dă cu totul mie...

(Nu poate continua. Mișcată, Veronica îl sărută lung pe gură. Se despart. Se privesc. Veronica tresare.)

EMINESCU : Ce e ?

VERONICA : Ssss... Nu vezi cine boară ? Petrino. Pentru că l-o gonit creditorii din Bucovina, se laudă peste tot că-i „proscris“, umblă îndoliat...

EMINESCU : Și face pe martirul național... Omul ăsta mă dușmănește încă de la Viena, cînd l-am dat în tîrbacă pentru o broșură în care lua în derîdere pe Aron Pumnul.

VERONICA : Să știi însă că-i tare primejdios. Are multă trecere la junimiști și își plînge versurile prin saloanele Ieșilor, dedicîndu-le cucoanelor care au mai multe legături politice.

EMINESCU : Prin saloanele Ieșilor...

VERONICA : I-ai citit poemul „Raul“, pe care a avut îndrăzneala să-l dedice lui Alecsandri ? (Rîzînd și imitînd smulgerea părului.) „Raul își smulge părul...”

EMINESCU : Saloanele Ieșilor...

VERONICA : Hai, nu fi răutăcios...

EMINESCU : Lume calpă de salon, în care bărbați și femei fac literatură ca să se distreze între două sorbituri de ceai ; lume admirată de acei critici care nu cer artei să spună ceva :

E ușor a scrie versuri
Cînd nimic nu ai a spune... etc.

(Intuneric — și vocea lui Eminescu continuă cu strofele 3, 5 și 6).

* * *

Un salon „literar“, la Iași. Personajele, ca încremenite. Petrino declamă cu gesturi teatrale. Pentru o clipă însă, vocea lui nu se aude, ci, în continuare, vocea lui Eminescu, care rostește ultima strofă a poeziei începute.

VOCEA LUI EMINESCU :

Critici voi, cu flori deșerte,
Care roade n-ați adus —
E ușor a scrie versuri
Cînd nimic nu ai de spus.

PETRINO (se repede ca din praștie) :
Maria-și șterge ochii, la dînsul cată,
cată.

Îl vede... îl cunoaște... și cade leșinată.

AMFITRIOANA (sufocată de emoție) :
Vai, domnule Petrino, o răposat Maria ?

PETRINO (cu un oftat adînc) : O, da !
O DUDUCA (plîngăreată) : Și Raoul...
ce pauvre petit Raoul... ce-o făcut ?
PETRINO (smulgîndu-și părul) :

Raul își smulge părul, văzînd l-a lui picioare
Cadaverul pe care cadaver l-a făcut...
etc.

AMFITRIOANA : O, baroane, cum de-ai putut a scrie minunea aiașta ?

O DOAMNĂ : Cît ai suferit, baroane !
PETRINO : Proscris din colțul meu de țară... am venit aici, doamnelor, cu lira-mi cerșitoare, să culeg a voastre lacrimi, o ! îngeri pămîntești !

UN OFIȚER (încet, unui domn) : Dar cine l-o gonit de la el de-acas' ?

UN DOMN : Amenințările creditorilor.
Și acum își cată un rost în Ieși, umblă după un post.

AMFITRIOANA (ispititoare) : Dar noi nu vrem să-ți oferim numai lacrimile noastre, baroane...

DOAMNA : Am vrea să facem și altceva mai de folos, pentru mata...

DUDUCA : Spuneți : ce ?

CELELALTE FEMEI : Spune ! Spune !

PETRINO : Ce ați putea face pentru un sărman proscris ca mine, cînd

Tot părul alb pe frunte-mi însămnă
o durere,
O zi de suferință, o lacrimă, un cînt,
Iluzie pierdută, ruină care cere
Să-mi pregătiți degrabă o cruce și-un mormînt !

FEMEILE : Dar de ce un mormînt ?
Nu putem face altă ceva pentru dumneata ?

PETRINO : O, vai, nu !... Nu vreau decît o cruce și-un mormînt !

AMFITRIOANA (ca mai sus) : Dar dacă... în loc de-o cruce... și-n loc de-un mormînt... (galeșă) ți-am putea oferi ceva mai... ceva mai bun... ceva mai... nu știu cum să spun, baroane ?

PETRINO : Ceva mai bun ?... Ce ?... Și, de s-ar găsi ceva mai bun pentru mine... (Tace, insinuant.)

DOMNUL : Dacă nu mă înșăl, domnul Petrino cată un post...

PETRINO (prompt) : Da... dar locul acela, din păcate, nu e liber !

FEMEILE : Care loc ? Care „acela“ ?

PETRINO (pe un ton nepăsător) : Ar fi vorba de postul de director ai Bibliotecii centrale.

DOMNUL : Numai că acolo-i poetul Mihail Eminescu, care — știm toți — e protejatul lui Maiorescu.

OFITERUL : Ei și ?

FEMEILE : Auzi pretenție !

PETRINO : O, doamnelor, n-aș vrea să... înțelegeți... e tot un poet și...

DOAMNA : Dar există comparație ?!

PETRINO : O, este... e și el poet... nu se poate susține că nu e... deși aș putea zice că... dar nu e lipsit de talent... și... O, nu, nu... prefer mormintul !

DUDUCA (*lacrimogenă*) : Vai, nu !

AMFITRIOANA : Dar cum crezi, baroane, că o să te lăsăm noi să intri în groapă ? Chiar miine îl văd pe ministru.

FEMEILE : Mergem la Maiorescu !

AMFITRIOANA : Mergem cu toții... la Lăscăruș Catargiu... la Carp... (*Lingusitoare și cochetă.*) Și poate, baroane, o să mă cînți și pe mine în versurile dumitale sublime... da ?

DOAMNA și DUDUCA : Dar pe noi ? Dar pe noi ?

PETRINO (*le privește circular, cu un aer satisfăcut ; apoi, mărînimos*) : Am să vă cînt pe toate ! Pentru că

Noi, păseri călătoare, poeți ce-n astă

lume
N-avem un cuib ca alții... cînd suferim,

zburăm
Cătînd un cuib în stele ; și dac-un

dulce nume
Ne duce într-acolo... atunci noi îl

cîntăm !
(*In întineric se aude vocea lui*

Eminescu.)
VOCEA LUI EMINESCU :

Noi avem în veacul nostru acel soi

ciudad de barzi,
Cari încearcă prin poeme să devie

cumularzi...
etc.

* * *

*Pe o dungă de lumină a prosce-
niului, trec în finută de stradă Titu
Maiorescu și Petre Carp, primul pur-
tînd o servietă.*

CARP : Mă bucur că ai rezolvat cazul
Petrino.

MAIORESCU : Mi-a venit destul de
greu să-l înlocuiesc pe Eminescu la
Biblioteca, dar l-am numit revizor
școlar pe județele Iași și Vaslui.
Pentru alde Petrino, „Junimea“ nu
trebuie să piardă un talent ca al lui
Eminescu.

CARP : Numai că nu cred ca prote-
jatul tău să se bucure prea mult de
fapta ta bună : zilele la putere ale
partidului nostru sînt numărate.

MAIORESCU : Asta nu va fi decît spre
folosul lui Eminescu.

CARP : Iacă, aiasta n-o pricep !

MAIORESCU : Violența pe care o pune
el în scris, dragă Petrache, e de
o calitate unică. Revolta lui e sin-
ceră... numai că nu e bine canali-
zată. Dar în ziua cînd vor veni în
locul nostru liberalii, care îi vor lua
de la gură pîinea pe care i-am dat-o
noi, abia atunci revolta lui își va
găsi drumul adevărat — el asta caută
în toate : *adevărul* — și se va cana-
liziza de la social la politic, dezlăn-
țîndu-se împotriva liberalilor.

CARP : Recunosc, Titule, că ai o logică
impecabilă ! Și știi să faci binele
cu amîndouă mîinile deodată. În-
tr-una ții prezentul, în cealaltă —
viitorul.

* * *

*Imagine de sat. Poarta unei școli
primare. Intră Eminescu, purtînd o
servietă. E însoțit de un căruțaș.*

EMINESCU : Bade, așteaptă-mă și o-
dihnește boii, c-am ajuns. (*Căruța-
șul iese. Eminescu încearcă poarta
școlii, care e încuiată.*) Hei ! nu-i ni-
mene aici ?

MOȘ ONOFREI : Bună ziua.

EMINESCU : Bună ziua, moșule. Nu-i
asta școala din Dumești ?

MOȘ ONOFREI : Din Dumești, boie-
rule, da-i închisă.

EMINESCU : Inchișă ?... De cînd e în-
chișă ?

MOȘ ONOFREI : Păi... mai mult așa
stă, boierule.

EMINESCU : Nu-mi spune boier, că nu
sînt. Sînt revizor școlar și-mi zice
Eminescu.

MOȘ ONOFREI : Eu îs Onofrei... Da'
atunci, matale eș' nou ca levizor și
eș' mai tinerel ca cela dinainte...
tăt să ai olecuță peste douăzeci
de ani.

EMINESCU : Douăzeci și cinci... Dar,
ia spune-mi, moș Onofrei, învăța-
torul unde e ?

MOȘ ONOFREI : Domnu' Nebunelea ?...
La crișmă, cu domnu' premar.

EMINESCU : La crișmă ?

MOȘ ONOFREI : D-apoi acolo pun
dumnealor tâte cele la cale.

EMINESCU : Toate ? Adică ce ?

MOȘ ONOFREI : Hei... o vadră ori
dooă, după cum li-i puterea. Că,
dacă mai slăbesc, se-ntăresc cu lău-
tari... I-auzi-i !

(*Se aude cîntecul de chef al unui mic
taraf.*)

EMINESCU : Și pentru munca asta
primește învățătorul plată și de la
minister, și de la comună ?

MOȘ ONOFREI : Primește! Că să nu crezi dumneata că, mai an, cînd era alt levizor, n-o făcut tăt satu' jalbă la ministeriu! Da' ministeriu o poronci levizorului...

EMINESCU : Revizorul, primarului... și primarul, învățătorului — care și-a atîrnat porunca de coadă!

MOȘ ONOFREI : Așa o și fost! Că doar premaru' ține răbojul cheltuie-lilor și crezi că l-o trecut pe dom' Nebunelea cu vreo zi lipsă de la școală?

EMINESCU : Ei bine, moș Onofrei... de data asta, să știi că și-au găsit nașul cu mine — și învățătorul, și primarul — că eu fac raport și la minister, și la prefectură!

MOȘ ONOFREI : Hm!

EMINESCU : Ce? Nu mă crezi?

MOȘ ONOFREI : Ba eu te-oi crede, că te văd că eș' inimos. Numa' că, pînă la nășia matală, au ei alt nănaș mai mare, carele stă cloșcă pi ei... și a ști el să-i ferească de un uliu tinerel și focos ca matală... (oftînd) ...și tare greu zic eu că ți-a fi să te-apropii!

EMINESCU : Așa crezi dumneata?

MOȘ ONOFREI : Așa-i cum îți spui eu! Că Nebunelea îi finu' premarului, carele-i finu' prefectului, a cărui nun îi depotatu' Costică Patraulea... și *ista-i* marelă nănaș, fiind dînsu' finu' primului ministru, pi carî l-o făcut naș și prefectului, pî-nîndu-l să-i boteze coconu'!

(*Din crîșma din culise, se aude glasul dogit al lui Nebunelea: Trăiască cuconu' Costică Patraulea! Taraful atacă „Mulți ani trăiască!”*.)

MOȘ ONOFREI : Închină Nebunelea...

Hei, domnule... iară pi noi ni-o prăpădit cu dările... Și statul, și comuna, nu fac alt decît să ni ceară. Își vînd oamenii la boieri munca lor și a copiilor pi ani și ani, doar s-a învrednici să plătească... și nu trăim decît cu dorobanțu-n spate, carele ni ia și cenușa din vatră!

(*Intră repede un vătășel.*)

VĂTĂȘELUL : Moș Onofrei, în crîșmă-i dom' premar?

MOȘ ONOFREI : Păi un' alta să fie? Da' ci ai cu dînsul?

VĂTĂȘELUL : S-o bătut depeșă la giudeț, c-o căzut guvern-u-n capitalie și-o vînit liberarii! (*Iese.*)

MOȘ ONOFREI (*fără tristețe și fără bucurie*) : Hei...

(*Eminescu rămîne o clipă pe gînduri. În crîșmă încetează brusc taraful.*)

EMINESCU : Au amuțit... De data asta, s-a sfîrșit și cu marelă nănaș... și cu primarul... și cu Nebunelea!

MOȘ ONOFREI : M'dă!... Nu te prea grăbi mata să te veselești... C-o să cadă premaru', aiasta da!... că poți să cazi și dumneata, aiasta nu știu... (*Eminescu are o tresărire.*) Dară Nebunelea ista cade mereu ca mița, tăt în picioare! Că el are de la fimeia lui o fată, pi care i-o botezat-o alt mare nănaș, depotatu' Mitică Ghi-gorț, carele el e finu' lui Brăteanu!

(*Din crîșmă, se aude urletul fericit al lui Nebunelea: Trăiască cuconu' Mitică Ghi-gorț! Și taraful atacă din nou „Mulți ani trăiască!”*.)

(*Intuneric.*)

* * *

„Borta rece“. *La o masă, Eminescu fumează și scrie. Pe jos, aproape de picioarele lui, o ladă cu manuscrise și, deasupra ei, un maldăr de boarfe.*

KIR AMIRA (*Patronul. Accent grecesc*): Domnu' Eminescu... pîna vine domnu' Cranga... nu dau o ulți-ca de Cotnaru?

EMINESCU : Îl aștept, kir Amira. (*Scrie.*)

KIR AMIRA (*se retrage cîțiva pași; revine*): Domnu' Eminescu... nu va deranzez, nu?

EMINESCU : Spune, kir Amira...

KIR AMIRA : Cum s-a făcut ca dum-neavoastra v-ați intalnit în viața cu domnu' Cranga?

EMINESCU : El, învățător... eu, revizor școlar... în felul ăsta ne-am în-tîlnit. E singurul lucru bun, kir Amira, pe care l-a făcut pînă acum viața pentru mine.

KIR AMIRA (*ar vrea să spună ceva, dar apare Creangă*): Salut, domnu' Cranga!

CREANGĂ : Bună ziua, kir Amira. (*Îl scrutează pe Eminescu.*) Ce-i, bădiță?

EMINESCU (*îi întinde un plic*).

CREANGĂ : Ce-i asta?

EMINESCU : Adresa ministerului!

CREANGĂ (*citește și se încruntă*): ...Ministru Gheorghe Chițu... (*Se așază. Face semn lui Amira să-i lase singuri.*) Te-o destituit. I-o răscolit rapoartele tale.

EMINESCU : N-am spus decît adevărul.

CREANGĂ : De, bădiță... Cînd le vor-bești despre sărăcia muncitorului agricol... despre mortalitatea copiilor... și cînd ataci administrația județeană... cum n-o să-ți ridici în cap perfec-ții? Și, în ultimul raport, ce-ai spus?

EMINESCU (*firesc, aproape navl*):
Doar adevărul, bădiță. Am arătat că țara e rău întocmită.

CREANGĂ: Doar atît? Și tu crezi că hapul ăsta-i ușor de înghițit? (*Ii cad ochii pe ladă.*) Te-o dat afară și proprietarul?

EMINESCU: Dacă nu mai am leafă...

CREANGĂ: Nu-i nimic, bădiță... Tocmai veneam să-ți spun că mi-o luat și mie mămăliga din traistă, mi-o interzis „Povățuitorul“.

EMINESCU: „Povățuitorul“!... Nemer-nicii!

CREANGĂ: Nu-i nimic, bădiță! De sărăcie nu m-am temut niciodată, căci totdeauna o fost cu mine! Iară boaitele astea de liberali n-au rușinea zugrăvită în față!

EMINESCU: Uf! neamul nevoii. La douăzeci și șase de ani, sînt iar pe drumuri, nevoit să reiau toiagul pribegiei... Aș vrea cel puțin ca posteritatea să nu afle că am suferit de foame din pricina semenilor mei.

CREANGĂ: Ba, dimpotrivă, să afle toată lumea cum au arătat pocitanile și mehenghii la fața lor cea adevărată! Și dacă m-aș bucura să plec la „Timpul“, la București, e ca să-i scuturi oleacă prin gazeta ceea, atîta doar cît să sară fulgii din ei!

EMINESCU: Să plec... dar cu ce să plec? Junimiștii mă cheamă la „Timpul“, pentru că, zic ei, dacă izbucnește războiul cu turcii, au nevoie de o gazetă puternică împotriva liberalilor. Dar nu se gîndește, unul din ei, că n-am nici bani de drum pînă la București.

CREANGĂ: Cînd o crezut sătulul, flămîndului?... Deçit că eu... (*bate în masă*) ...ca un popă răspopit ce sînt, zic să le tragem la toți, și junimiști și liberali, cîteva nașteri îndesate, ca popa Oșlobanu din Humuleștii mei!

KIR AMIRA (*apare*): Dau o ulțița de Cotnaru?

CREANGĂ: D-apoi vorba ceea, kir Amira: „— Măi Ioane, dragi ți-s fețele? — Dragi! — Dar tu lor? Și ele mie!“ (*Amira iese. Eminescu ride ca un copil.*) Așa! rîzi suflete, că și mămăuca mea, după cîte o ploaie mai îndelungată, îmi zicea: „Jeși, copile cu părul bălan afară, și rîzi la soare, doar s-a îndrepta vremea“. Și vremea se îndrepta după risul meu. (*Lui Amira.*) Toarnă, kir Amira! Decît vezi, să-i sară stropii de-o șchioapă-n

sus! Iară eu, în această Bortă-rece, cînta-vă-voi răspopește pe glasul al patrulea, ca popa Duhu din Cogeașca-Veche! (*Cîntă.*)

Ploscuța mea, iubit vas...

etc. (*v. în „Popa Duhu“.*)

(*Se oprește.*) Dar vād că nu prea te veselesc, bădiță Mihai...

(*Kir Amira iese.*)

EMINESCU: Dacă vrei să mă veselești... (*Dar se oprește, fiindcă Creangă întinde mina spre hirtia pe care scrisese ceva.*) Simple notații... deocamdată răzlețe...

CREANGĂ (*citește*):

De ce pana mea rămîne în cerneală,
mă întrebi?

De ce ritmul nu m-abate cu ispita-i
de la trebi?

EMINESCU: Lasă...

CREANGĂ (*continuă*):

De ce nu voi pentru nume, pentru
glorie să scriu?

Oare glorie să fie a vorbi într-un
pustiu?

EMINESCU: Lasă... Gînduri răzlețe...

CREANGĂ: „A vorbi într-un pustiu“...

Nu-s răzlețe, bădiță Mihai. Au rădăcini.

EMINESCU: De ce nu vrei să mă veselești? Hai, povestește-mi ceva din amintirile tale... pe care, tot de gura mea, o să le scrii odată și odată!

CREANGĂ (*e preocupat de un gînd; se reculege, pentru a povesti*): Ia... am fost și eu, dragăliță-Doamne, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită, din Humulești, care nici frumos pînă la douăzeci de ani, nici cuminte pînă la treizeci, și nici bogat pînă în ziua de azi nu m-am făcut... Dar și sărac așa ca în anul acesta, ca în anul trecut și ca de cînd sînt, niciodată n-am fost... (*Eminescu ride, dar Creangă se oprește.*)

EMINESCU: Hai, bădiță Ioane, hai!

CREANGĂ: „A vorbi într-un pustiu...“

Ăsta-i gînd crescut din rădăcină, bădiță... din adînc... din amarul adîncului...

EMINESCU: De ce mă întorci la durerile mele?

CREANGĂ: Ascultă, bădiță Mihai... iacă ce mă chibzuiesc eu, cu mîntea mea cea proastă... (*Punînd niște bani mărunți pe masă.*) Păi, să-ți iei matala lada din drum și să vii să găzduiești în bojdeuca din Țicăul meu... și, dacă-ți place cum cîntă mîțele cînd li-i

foame, apoi să știi că din neamul ista n-am decît douăsprezece lighioane flămînde. (Se ridică.)

EMINESCU (se ridică și-l strînge de braț): Nu vreau să cad pe capul nimănui, bădiță Ioane...

CREANGĂ: D-apoi eu te poftesc să mi te sui cucuie-te-n creștet? Acolo are cin' să mi se suie, că pe lîngă cele mițe mai am și-o fimeie cam nevestă, Dumnezeu bunul să mi-o țină cu gura lăcătuită... (Ia lada de pe jos și și-o pune pe umăr; în mîna cealaltă, apucă boarfele.) Eu te poftesc să-mi intri creștinește în casă, unde ne-a aștepta pe amîndoi sărăcia cu masa întinsă... (Pornind.) Că, vorba ceea, de n-ai ce mîncă la dumneata... apoi, hai la noi să postim cu toții! (Iese.)

EMINESCU (urcă treptele după el, strîgîndu-i rugător): Bădiță Ioane... Zău așa, bădiță Ioane...

* * *

(Au ieșit pe prosceniu. Creangă se oprește, pune lada jos. Se așază pe ea. Eminescu se așază lîngă el.)

CREANGĂ: Colo, pe huidicioară, mi-i bojdeuca și, din cerdăcelul din dos, poți cuprinde cu ochiul pînă departe dealul Ciricului... (Se aude tîlângi. Eminescu ascultă și fața îi e inundată de un zîmbet emoționat.) Seara, trec turmele prin mahalaua Țicăului ... ca în Humuleștii mei.

EMINESCU: Așa ascultam tîlângile și la Ipotești... cînd însera...

CREANGĂ: „A vorbi într-un pustiu...” Acum simți rădăcina gîndului?

EMINESCU: Da, bădiță Ioane! Asta-mi lipsea și după asta tînjeam!

CREANGĂ: Descarcă-te, suflete!

EMINESCU: Simțeam că scriu în pustiu, bădiță. Și acum, Țicăul, vederea Ciricului, sunetul tîlângilor îmi arată ce-mi lipsea de atîta vreme... Dacă măsor distanța care mă desparte de „Împărat și proletar”, atunci îmi lămuresc în sfîrșit sentimentul acesta pe care-l aveam că scriu în pustiu. Pentru că am pierdut legătura cu poporul, bădiță...

CREANGĂ: Aiasta, dă!

EMINESCU: ...Ca și acum cinci ani, aștept un fapt... și, dacă izbucnește, atunci dau ascultare chemării de la București și plec la „Timpul”.

CREANGĂ: Care fapt? Războiul?

EMINESCU: Prin el, ar vorbi iar poporul... Mă gîndesc cîte juguri ar putea să cadă. De două ori, numai în veacul nostru, ne-am ridicat să ne scuturăm de jugul ciocoilor și de jugul turcilor. Și, de ambele dați, tiranii dinăuntru au chemat în ajutor pe cei dinafară, zdrobind lupta pentru independență a poporului. (Iși cuprinde capul în palme.)

CREANGĂ: La ce te gîndești, bădiță?

EMINESCU: Se leagă în mîntea mea paginile întrerupte ale istoriei...

1821: trădînd pe Tudor, boierii cheamă pe turci să înăbușe răscoala; 1848: trădînd pe Bălcescu, boierii cheamă pe turci să înăbușe revoluția. (Se ridică brusc în picioare. E iluminat.) Dacă sună goarna, plec! Fiindcă vom trăi iar o pagină din acelea care au înfrățit glasul poezilor cu faptele luptătorilor, pentru scuturarea aceluiași jug, dinăuntru și dinafară... pentru împlinirea acelor-ași drepturi încă neîmplinite!

CORTINA

PARTEA a II-a

E intineric complet. Se aude goarna sunînd „Atacul”, care se repetă îndepărtat, făcînd fond următorului fragment rostit de vocea lui Eminescu:

De-așa vremi se-nvredniciră cronicarii și rapsozii, Veacul nostru...

(Lumină. O indicație: „TIMPUL” — REDACTIUNEA. Eminescu, Slavici și Caragiale, care și-a încălecat scaunul de-a-ndoaselea.)

CARAGIALE: De ce te oprești, Eminache?

EMINESCU: Mă opresc în pragul prezentului, lăncule. Cumplită mi-e dezamăgirea... Am crezut în războiul neatîrnării noastre, ca în altoiul pe care îl aștepta trupul vlăguit al țării. Poporul a rîvnit la drepturile pe care i le dădea jertfa. Și ați văzut cum ni s-au întors soldații... Și cum au fost trimiși să lupte!

SLAVICI : Cum ai scris în articol...
goi și flămânzi... prin zăpadă și ger...
CARAGIALE (*luînd de pe masă un număr din „Timpul”*) : Mă, Eminache, fraza asta m-a uns pe inimă. (*Ci-tește.*) „Nu sînt în toate limbile ome-nești la un loc epitete îndestul de tari pentru a înfiera ușurința și ne-legiuirea, cu care stîrpirurile ce stă-pînesc această țară, tratează cea din urmă, unica clasă pozitivă a Romî-niei, pe acel țăran, care muncind dă o valoare pămîntului, plătind dări plătește pe acești mizerabili, vîrsin-du-și singele, onorează această țară...”
Bravo, mă !

SLAVICI : Da, dar Lahovary a sărit în sus, țipă că generalizezi...

CARAGIALE : Ba bine că nu !

SLAVICI : ... că în felul ăsta, nu ataci numai pe liberali...

EMINESCU : Liberali, conservatori... i-am văzut zilele astea în parlament, lătrînd după umbrele glorioase ale morților, căutînd să-și facă tricolor personal din zdrențele în care au trimis pe eroi să lupte !

CARAGIALE : Freacă-le ridichea mof-tangiilor ! Zi-i, citește mai departe !
Hai :

De-așa vremi se-nvredniciră...

SLAVICI :

Cronicarii și rapsozii...

EMINESCU (*reia lectura*) :

Veacul nostru ni-l umplură saltimbancii și Irozii...

(*Se lumînează, în fund, un baldachin și, în fața lui, tribuna din incinta Adu-nării Naționale. La tribună, președin-tele agită desperat clopoțelul, pentru a potoli vociferările opoziției.*)

VOCI : Borfași ! Trădători ! La ocnă !
Huooo !

ALTE VOCI (*majoritarii*) : Calomnia-tori ! Moaște ! Huideoooo !

PREȘEDINTELE : Suspend ședința !
Suspend ședința ! (*Se întunecă pla-nul al doilea.*)

EMINESCU (*citește*) :

Au de patrie, virtute, nu vorbește libe-ralul,

De ai crede că viața-i e curată ca cristalul ?

(*Schimbare de lumini.*)

UN MEMBRU AL GUVERNULUI (*la tribună*) : ... Și oricîtă patimă ar pune opoziția în atacurile îndreptate împo-triva guvernului, nimeni nu poate să conteste, domnilor deputați, înaltul patriotism al partidului liberal și nici virtutea cu care...

UN BĂTRÎN CONSERVATOR : Virtu-tea cu care ați stors țara ! Cu care v-ați îmbogățit din furnituri, din re-chiziții și din daniile făcute pentru oștre !

UN TÎNĂR LIBERAL : Dumneata ce ai dăruit, cucoane ?

MEMBRUL GUVERNULUI (*Bătrînului conservator*) : Tocmai ! Ne puteți răs-punde cît a subscrie pentru puști par-tida proprietarilor, la apelul domnu-lui Kogălniceanu ? Sau pentru ră-niți ?

BĂTRÎNUL CONSERVATOR : Dar domnii Brătianu, Chițu și toți libe-ralii dumneavoastră, cam cît au sub-scris ?

MEMBRUL GUVERNULUI : Noi am condus rezbелul !

TÎNĂRUL LIBERAL (*Bătrînului conser-vator*) : Dumneavoastră ați făcut ceva pentru rezbел ? Ați dat măcar ceva ?

BĂTRÎNUL CONSERVATOR : Noi ?... Pe cînd dumneavoastră vă procop-seați peste noapte, noi insuflam țăra-nului de pe moșiile noastre patrio-tismul să-și dea totul pentru țară, și căruțe, și vite, și furaje, și floarea satelor pentru front, și pe bătrîni și copii pentru căraușie ! Asta am dat noi : patriotismul nostru !

TÎNĂRUL LIBERAL (*îndignat*) : Și noi nu ? Noi nu l-am dat ?... (*Urlă.*) Și asta ne-o spuneți nouă ?... nouă, care am murit la Grivița, la Plevna, la Smîrdan, la Opanez ?

BĂTRÎNUL CONSERVATOR : Dacă ai murit, cel puțin taci din gură !

PREȘEDINTELE : Mai aveți ceva de spus ?

BĂTRÎNUL CONSERVATOR : Da ! Că ați despuiat țăranul ! Că ați făgăduit legi pentru ajutorarea răniților.

MEMBRUL GUVERNULUI : Nu sînt fonduri !

BĂTRÎNUL CONSERVATOR : Pentru că au intrat în buzunarele dumnea-voastră !

MEMBRUL GUVERNULUI : Țara n-are bani ! (*Cu un suris perfid.*) Dar are soluții...

BĂTRÎNUL CONSERVATOR (*cu voce tăiată*) : De pildă ?

MEMBRUL GUVERNULUI : De pildă... dumneavoastră, proprietarii, aveți pămînturi. Am putea despăgubi pe ță-rani din pămînturile dumneavoastră...

BĂTRÎNUL CONSERVATOR (*se recu-lege și, pe un ton scîrbît*) : Nu mai face spirite, domnule ministru ! Se cunoaște că sînteți parveniți și că nu știți ce înseamnă legătura sfîntă

cu pământul, pe care noi îl stăpînim
de sute de ani!

(Schimbare de lumini.)

EMINESCU (continuă lectura):

Dintr-aceștia, țara noastră își alege as-
tăzi solii...

etc...

Și-apoi în Sfatul țării se adun' să se
admire...

(Schimbare de lumini.)

PRIMUL MINISTRU (la tribună): Vă
repet, domnilor, țara murmură!... Vă
dați seama ce tulburări pot arunca
în cugetele oamenilor simpli, care nu
cunosc adevărul, aceste învinuiri ne-
drepte, din care țaranul și munci-
torul român ar putea să creadă că
partidele care conduc, pe rînd, nu fac
decît să profite de pe spinarea lor?
Eu știu un singur lucru, domnilor, și
acest lucru este sfînt pentru mine!
Eu nu mă dau în lături de a admira
patriotismul dumneavoastră, al opo-
ziției, pentru că știu că, în țara
asta binecuvîntată, toți sintem pa-
trioți... și noi... și dumneavoastră!

BĂTRÎNUL CONSERVATOR: Asta așa
e! (Face semn de aplauze.)

OPOZIȚIA: Așa e! Trăiască primul
ministru!

MAJORITARI: Ura! Ura! Trăiască
Brătianu!

(Aplauze frenetice. Bătrînul conserva-
tor se îmbrățișează cu Tînărul liberal,
înghițiți de întunericul în care se cu-
fundă planul al doilea.)

EMINESCU (își încheie lectura):

Cum nu vii tu, Țepeș Doamne,
ca punind mîna pe ei,

Să-i împarți în două cete: în smintiți
și în mișei,

Și în două temniți large cu de-a sila
să-i aduni,

Să dai foc la pușcărie și la casa de
nebuni!

CARAGIALE: Așa, Eminache! Să-i
doară! Că și pe noi ne doare de
tot ce vedem, de tot ce trăim!

SLAVICI: O să le strici somnul, Mi-
hai!

CARAGIALE (privind figura cam obo-
sită a lui Eminescu): Ce-mi pare rău
e că ți-l strici și tu... Și eu fi urăsc,
mă! Dar tu pui prea mult la inimă.

EMINESCU: Mă simt și foarte singur...

SLAVICI (pe un ton cît mai discret):
De la... de la Iași... nu mai ai nici o
veste?

EMINESCU: Ar fi greu să ne mai ved-
dem... Se ferește de gura lumii. E

firesc, e măritată... Vrea să ascundă,
ochilor scrutători, „reciprocitatea unei
dragoste tot așa de mari“. Sint cu-
vintele ei. (Tace, Caragiale și Slavici
se privesc.) Mi-e tare pustiul în su-
flet... ca în ultimele zile de la Iași,
cînd îi spuneam lui Creangă că nu
mai am nici un țel în viață, că nu
mai am pentru ce să scriu. Am cre-
zut în roadele morale și sociale ale
războiului de neatîrnare... și am văzut
rezultatul. M-am întors la pustiul
din mine.

(Intuneric și i se aude vocea.)

De ce pana mea rămîne în cerneală,
mă întreb?

De ce ritmul nu m-abate cu ispita-i
de la trebi?

(Vocea se pierde.)

* * *

Culoar în casa lui Maiorescu din
București.

UN TÎNĂR JUNIMIST (Belferului cu
cioc): Hei, domnule profesor! Salu-
tare! Cînd ai picat de la Iași?

BELFERUL: Azi. Și cum știam că-i
ședința „Junimii“ astă-sară la Maio-
rescu... Dar ce, n-o vinit încă ni-
mini?

TÎNĂRUL JUNIMIST: Ba da. Negruz-
zi, Caragiale, Slavici, Creangă... bine-
înțeles, cumnățița lui Maiorescu...

BELFERUL: Mite Kremnitz?

TÎNĂRUL JUNIMIST: S-a anunțat și
Alecsandri.

BELFERUL: Alecsandri? I-aici?

TÎNĂRUL JUNIMIST: N-a venit încă.
BELFERUL: Și a început ședința fără
dînsul?

TÎNĂRUL JUNIMIST: Da... dar eu am
ieșit să răsufli puțin, că mi s-a acrit
de o satiră pe care o cetește Emi-
nescu și în care ne face prezentul de
ocară.

BELFERUL: Parcă nu-i cetesc articu-
lele! Hai să intrăm, pentru că „Ju-
nimea“ nu trebuie să-i permită să ni
strice tineretul!

(Schimbare de lumini. La o masă
lungă, ședința e patronată de Titu Ma-
iorescu. Eminescu își încheie lectura.)

EMINESCU:

De-oi urma să scriu în versuri, teamă
mie ca nu cumva

Famenii din ziua de-astăzi să
mă-nceap-a lăuda.

Dacă port cu ușurință și cu zîmbet
a lor ură

Laudele lor desigur m-ar scribi peste
măsură.

MAIORESCU : ... Ei, domnilor, n-are nimeni nimic de spus ?

NEGRUZZI (*concesiv*) : Eu cred că în ce privește „Convorbirile“...

MAIORESCU : Un moment, Jacques. Să discutăm, în prealabil.

TÎNĂRUL JUNIMIST : Domnul Maioreescu crede că poezia aceasta poate fi publicată ?

CARAGIALE : Dumneata nu vorbi, *monșerule*, că ai stat mai mult afară cât s-a citit.

TÎNĂRUL JUNIMIST : Asta nu m-a împiedicat să ascult, domnule Caragiale... Domnului Eminescu nu-i place prezentul ? De ce ? Pentru că nu-l lasă să *viseze* !

CREANGĂ : Ba, la mălai, îl lasă... să *viseze* !

TÎNĂRUL JUNIMIST : Dar din cine se compune, mă rog, acest prezent ?

BELFERUL : Dacă domnul Eminescu, ca redactor al unui ziar conservator, ar specifica, de pildă, că atacul dumisale se îndreaptă împotriva guvernului liberal...

CARAGIALE : Lasă, că-i are el în vedere și pe moftangiii de liberali, în altă satiră !

EMINESCU : Eu, când scriu versuri, nu le scriu ca redactor al ziarului „Timpul“ ! Iar, în „Scrisoarea“ asta, am țintit în năravuri și vicii generale ale păturii care ne conduce...

BELFERUL : Apăi, vedeți ? (*Ironic.*) Dumnealui „generalizează“ !

UN JUNIMIST BĂTRÎN : Și în „Timpul“, ce face ? De ce ne atacă ? Păi, nu era mai frumos... mai înălțător și mai bine pentru domnul Eminescu, atunci când se mulțumea să scrie : „Vino somn, ori vino moarte, pentru mine e tot una“ ?

CREANGĂ : Numa' vezi că acum... de când s-o ghiftuit la pungă... i s-o făcut poftă de viață !

TÎNĂRUL JUNIMIST (*tăind câteva rișete*) : Și atunci, noi de la „Junimea“...

BELFERUL (*taie*) : Noi... între ai căreia membri sîntem atîția oameni cu trecut și viitor politic, avem dreptul să nu întrebăm cine sînt *famenii* din ziua de azi, pi cari dumnealui îi disprețuiește și ale căror laude l-ar scîrbi, mă rog, peste măsură ?

CÎȚIVA JUNIMIȘTI : Asta așa e !... Da, da, cine sînt *famenii* ?

CARAGIALE : Mangafalele, ageamii, geanabeții, moftangiii și toți monșerii și mașerele de care ne lovim zilnic în viață !

MAIORESCU (*bate ușor cu creionul în masă*) : Domnilor, vom reciti satira. Deocamdată, comparînd cu articolele lui Eminescu, reținem că poetul cultivă o nouă nemulțumire. Să ne bucurăm că în el vibrează o nouă coardă, adăugată aceleiași lire care i-a smuls și pînă azi atîtea strigăte de durere, care pe noi ne-au încîntat atît de mult... Voi face însă o rugămintă lui Eminescu... o simplă rugămintă... E drept că fameni sună prea tare !

CÎȚIVA JUNIMIȘTI : Prea tare !

MAIORESCU (*se întoarce familiar către Mite*) : Mite ce zice ?

MITE : Prea, prea... zu stark ! (*Și trimite spre tavan un lanț de rotocoale de fum.*)

MAIORESCU : Mai cu seamă că dumneata... generalizînd, nu-i așa?... nu poți susține că țara noastră este condusă numai de neputincioși, de fameni ! Eu te rog, prin urmare, să punem, în loc de FAMENI... OAMENI !

CARAGIALE : Păi el tocmai asta a vrut să spună, domnule Maioreescu : că nu sînt OAMENI !

MAIORESCU : Un moment, domnule Caragiale... Și în loc de m-ar SCÎRBI, m-ar MÎHNI... Și scîrbi e prea tare !

CÎȚIVA JUNIMIȘTI : Prea tare !

MAIORESCU : Mite ce zice ? Nu e așa că nu merge ?

MITE (*jucîndu-se cu evantaiul*) : Nu mergi, nu mergi... Gar nicht !

CARAGIALE : Dar dacă pe el îl scîrbesc, de ce să turnăm noi apă de trandafiri în veninul lui, care e curajos și sincer ?

SLAVICI : Tocmai asta e valoarea satirei lui Eminescu.

CARAGIALE : Dumneavoastră, domnule Maioreescu, mi-ați luat apărarea atunci cînd directorul Teatrului Național mi-a ciuntit piesa. Cred deci...

MAIORESCU : Nu e același lucru, domnule Caragiale. Directorul Naționalului nu te-a întrebat, pe cînd eu... (*îi zîmbește lui Eminescu*)... eu cer consimțămîntul lui Eminescu. (*Și imediat, voluntar.*) Prin urmare, rămîne așa : Oamenii de astăzi m-ar mîhni pes-

te măsură... E foarte bine așa! Nu, Mitchen?

MITE: Jawohl!

EMINESCU: Dați-mi voie, domnule Maiorescu! Eu, cînd am...

MAIORESCU: Nu te supăra, dragă Eminescule. Cunoști principiul „Junimii”, că autorul nu-și explică opera. Autorul a vorbit, cînd a scris. Restul este treaba noastră, a criticilor. *Scrisoarea* dumitale, despovărată de aceste două expresiuni care îi strică estetica, va putea să circule mai bine și să...

CREANGĂ: Vorba ceea: dacă s-ar da baba jos din căruță, de-abia i-a fi mai ușor iepei!

MAIORESCU (*șoptește disprețuitor lui Mite*): La bohème roumaine!

CARAGIALE: Eu îmi permit totuși să vă întreb, dacă avem dreptul să ciuntim o operă de artă. Care artist ar îndrăzni să ia un penel și să îndrepteze o trăsătură măcar a unui Rafael, sau să prefacă numai o măsură a lui Beethoven? Dar cred că mai bine ar răspunde acuzatul în locul meu...

EMINESCU (*se ridică hotărît*): De multe ori, domnule Maiorescu, îmi pare rău că am publicat ceea ce am publicat. Este o zicală din bătrîni: gura să aibă trei lacăte: în inimă, în git și al treilea pe buze; că dacă ai scăpat o dată vorba din gură, n-o mai prinzi nici cu calul, nici cu ogarul, ba nici cu șoimul... Tocmai de aceea, țin să răspund de ce mi se par ciudate aceste modificări.

(*Dar toată lumea se ridică în picioare. A apărut Vasile Alecsandri.*)

MAIORESCU (*foarte aferat*): Întrerupem!... (*Intîmpină pe bard.*) Bună seara, domnule Alecsandri, bună seara! Toată lumea va aștepta cu o vie nerăbdare.

ALECSANDRI (*stringe mîna gazdei, se înclină în fața lui Mite, apoi*): Bună seara, domnilor. Nu mai dau mîna cu toți, sînteți prea mulți... Dar vă rog, prezența mea să nu vă întrerupă lectura și ocupația obișnuită. (*Maiorescu îi oferă fotoliul lui. Alecsandri refuză, cu un gest de amabilă modestie. Se așază pe un scaun liber, la cîlălat capăt al mesei.*) Despre ce modificări vorbea domnul Eminescu?

MAIORESCU: O, nimic... lucruri mărunte... Dar sîntem nerăbdători... neați adus ceva, un poem, o piesă?

ALECSANDRI: Să se termine întîi discuția pe care am întrerupt-o.

CREANGĂ: D-apoi cumplită pătărie mai e și cu discuțiile astea! Întocmai ca cu ciobotarul cela care coase, coase mereu, fără să facă nod la ață. (*Pentru că Alecsandri ride, toată lumea îl imită.*) Așa și noi... În loc să ne mulțămim că bătăta ne-o cetit o satiră din care am înțeles ce ar trebui să înțeleagă mulți domni... și anume că n-ar fi rău să fie bine în țara iasta, pe noi ne apucă cîntatul cucoșilor cîntărind cum să-i schimbăm cuvintele, ca și cum s-ar potrivi să pui „cea” în loc de „hăis” și „hăis” în loc de „cea”!

ALECSANDRI (*dă iar tonul risului, apoi întreabă cu toată seriozitatea*): Cum! I s-a cerut o modificare domnului Eminescu?

MAIORESCU (*destul de apăsător*): Nu o modificare... ci un consimțămînt!

ALECSANDRI (*își netezește mustățile, apoi vorbește rar*): N-aș avea poate nimic de spus. Un poet, oricît ar fi el de respectat, poate primi sfaturi. Dar ce mă surprinde, e că mie nu mi cereți niciodată modificări.

VOCI: Ooooo!

ALECSANDRI: Credeți că un poet de valoarea domnului Eminescu poate să facă o eroare... și eu nu pot să fac mai multe?

BELFERUL: Domnilor! (*Se ridică.*) Rog pi domnul Vasile Alecsandri... pi nemuritorul poet al neamului nostru... pi genialul nostru bard... il rog să-mi permită îndrăzneala de a nu fi de acord cu domnia-sa! Cum! domnia-sa are modestia de a se compara cu domnul Eminescu? Vai, maestre! Credeți că domnul Eminescu nu-i destul de închipuit, pentru a se crede cel mai mare poet pi cari l-o produs solul național? În jurul domnului Eminescu, maestre, s-o format o gașcă... (*Titu Maiorescu bate cu creionul în masă, dar Alecsandri îi face semn să-l lase pe belfer să continue.*) Da! e un grup de prieteni, care se admiră mutual... și dintre cari unul... (*privind agresiv pe Caragiale*) și-o permis, chiar aici în cercul „Junimii” — și încă pi față! — să deie preferință poeziei domnului Eminescu față de aceea a domnului Alecsandri!

ALECSANDRI (*ironic*): Și sînteți sigur că n-a avut dreptate?

BELFERUL: Sint sigur, maestre! Și dacă, adineauri chiar, domnul Ca-

ragiale o putut să-l compare pi domnul Eminescu (*pufnind*) cu Rafael (*pufnind și mai tare*) și cu Beethoven, atunci nu ni mai miră că încep să se formeze păveri — și chiar printre unii critici — cari vor să-l așaze pi domnul Eminescu deasupra domnului Alecsandri!

VOCI : Asta este o enormitate !

BELFERUL : Da, acesta este cuvîntul : o enormitate !... Și, dacă mi-am permis să aduc acest lucru la cunoștință domnului Alecsandri, este că poate pînă la domnia-sa n-o îndrăznit să ajungă asemenea ecuri, cari pi mine m-o tulburat, m-o...

ALECSANDRI : Au ajuns. (*Se ridică încet.*) Au ajuns... (*Se uită la Eminescu.*) Și... acum citva timp, mi-au și inspirat o poezie, din care am să vă recitez o singură strofă.

(*Face cîțiva pași de-a lungul mesei, spre capătul în care se află Eminescu. Apropiindu-se de el, recită simplu.*)

E unul care cîntă mai dulce decît mine ?
Cu atît mai bine țării, și lui cu atît mai bine.

(*Ajuns în fața lui Eminescu, se oprește.*)

Apuce înainte s-ajungă cît de sus,
La răsăritu-i falnic se-nchină-al meu apus.

(*Odată cu ultimul emistih, și-a pus mîinile pe umerii lui Eminescu... și-apoi, în fața ochilor înlăcrămați ai lui Caragiale, Creangă și Slavici și în fața privirilor rememorate ale celorlalți, îl sărută pe frunte.*)

(*Intuneric.*)

* * *

Lumină lunară. În fața scenei, o bancă. Trec : Eminescu, Slavici și Caragiale.

CARAGIALE (*lui Eminescu*) : Îmi pare rău că tocmai astă-seară, cînd ești fericit, trebuie să mă grăbesc. Dar te las cu Ienciu.

SLAVICI : Păi... și eu o să trebuiască să...

CARAGIALE : Bună, fraților. (*Înainte de a ieși, declamă.*)

Peste-a nopții feerie
Se ridică mîndra lună,
Totu-i vis și armonie —
Eminescu —

Noapte bună !

EMINESCU (*lui Slavici*) : Și tu pleci ?
Eu n-aș putea dormi. Nu-mi iese din minte gestul lui Alecsandri. M-a emoționat și...

SLAVICI : Și ce ?

EMINESCU : Nu știu... parcă mai aștept ceva. Hai, du-te...

(*Slavici iese. Eminescu se așază pe bancă. Un zîmbet îi inundă fața. După un timp, apare Chibici.*)

CHIBICI : Mihai !

EMINESCU : Chibici ! Ce-i cu tine ?

CHIBICI : Te-am căutat acasă.

EMINESCU : Ce bine ți-ai venit !
Creangă a plecat la gară. Caragiale și Slavici s-au dus după treburile lor, rămăsese singur... Mă Chibici, am avut astă-seară, la „Junimea“, o mulțumire atît de... atît de mare... încît... (*Îl vede distrat.*) Dar ce e cu tine ? Nu mă ascuți ?

CHIBICI : Mihai... te căutasem ca să-ți dau o veste...

EMINESCU : O veste ?

CHIBICI : Mihai... a murit Ștefan Micu.
EMINESCU : A mu... (*Rămîne cu privirea fixă, nici întristată, nici zîmbitoare.*) Era un om foarte cumsecade. (*Pauză.*) O iubesc mult, frate Chibici ! Sint cîțiva ani de cînd o iubesc... (*În șoaptă.*) Și acum, Veronica e liberă...

CHIBICI : Te-ai gîndi să... ? Bineînțeles, după citeva luni !

EMINESCU (*tace ; apoi*) : N-am și eu dreptul să fiu fericit ?

CHIBICI : O... sigur...

EMINESCU : Da... știu că mie mi-e greu să ții o casă. Cînd abia plecasem de la Ipotești, visam să am o casă mică, în vilcioara mea natală. Dar și în odăița mea de-aici o să fie bine ! Dacă ziarul o să-mi plătească regulat leafa... dacă mai găsesc o slujbă, o catedră, orice. Nu-mi trebuie mult, Chibici ! N-o să ne trebuiască mult ! Veronica e veselă, e dornică de viață, pentru că nu și-a trăit-o încă, dar nu e ușuratică... așa cum am auzit că spune Maiorescu ! (*La gestul înțelegător al lui Chibici.*) Nu-i așa ? O să putem fi feriți, în biata mea odăiță ! (*Iluminat de iluzii.*) O să se lumineze totul ! (*Se ridică și parcă și-ar vedea și și-ar pipăi odăița.*) Aici... pe peretele ăsta (*îl mîngîie*) o să-mi comand niște rafturi pentru cărți... Aici, un dulap pentru Veronica... Acolo, un tablou frumos... (*Face un gest rotund în spațiu.*) Aici, o măsuță, cu un ghiveci

de flori. (Își imaginează o stropitoare.) Veronicăi îi plac florile... Aici, o să-și aducă pianina... Auzi „Trăurmeri“ a lui Schumann?... (Sare în sus.) Și acolo (ride), jos paianjenii! (Strigă.) Sărmanul Dionis e fericit!

(Intuneric.)

* * *

Lumină. O indicație: „TIMPUL“ —
DIRECȚIUNEA.

LAHOVARY: Eu nu vorbesc acum „casi-erului“, ci cumnatului meu Petre Millo! Dacă nici tu nu înțelegi că partidul e în opoziție și n-are fonduri...

MILLO: Dacă tu, un Lahovary... dacă voi, membrii marcanți, nu ajutați cu nimic gazeta, nu vă plătiți nici abonamentele, atunci n-o mai putem scoate. Cine s-o scrie?

LAHOVARY: N-are redactori?

MILLO (uluit): Păi bine, dar... Dar oamenii ăștia nu trebuie și ei să mănince, Alecule? Că doar ei susțin politica partidului, ei vă apără!

LAHOVARY: Aha! Bine că ai pus punctul pe *i*! (Se repede la un ziar.) Ai citit ce scrie azi Eminescu?

MILLO: Am citit, am citit. E drept că, de la o vreme, Eminescu cam generalizează. Totuși, el, cu munca lui de zi și de noapte, ține aproape singur gazeta în spate.

LAHOVARY: Mersi! Așa n-am nevoie! Lui Maiorescu, ce-i pasă?! Ni l-a adus pe cap și acum se spală pe mâini. De aceea, l-am convocat acuma, împreună cu Cantacuzino.

MILLO: Dragă Alecule... dar pînă una-alta, gazeta trebuie să apară! Cine s-o scrie? Caragiale ne-a întors spatele! Slavici — să zicem — are și altă slujbă, se descurcă... Dar Eminescu? Îi sîntem datori leafa pe trei luni. Ieri umbla disperat să-și plătească chiria...

LAHOVARY: Partidul n-are fonduri!

MILLO: Bine, să lăsăm partidul. Dar dacă voi, membrii marcanți... dacă tu, de pildă, ți-ai achita restanțele, am plăti măcar leafa lui Eminescu.

LAHOVARY: Eu nu pot să amestec banii mei cu ai partidului! (Apar Maiorescu și I. A. Cantacuzino.) A! Pofțiți!

CANTACUZINO (cu un ziar): Ați citit cum îl descrie Nicolae Xenopol pe Eminescu, în numărul de azi al „Romînului“? (Îi arată lui Lahovary articolul.) De aici... „Acest individ...“

MAIORESCU (indignat): „Individ“! Cel mai mare poet al țării, după Alecsandri, un „individ“.

LAHOVARY: „Acest individ poartă pantalonii vineți, un ghieroc de împrimut și o pălărie mare întocmai ca aceea a nemților care umblă cu flașnetele în spate... e pururea plin de noroi și în acest hal i se întîmplă să intre la „Hugues“, spre a căuta vreun stăpîn din ai săi...“

MILLO: Stăpîn?... Dar bine, Alecule, tu nu știi cum să-l stăpînești pe Eminescu, și dobitocul ăsta de Xenopol vrea să ni-l arate nouă ca pe o slugă umilă? Nouă?

LAHOVARY: Petre, te rog, nu mă întrerupe! (Continuă să citească.) „...vreun stăpîn din ai săi, care nu știe sărmanul unde să se ascundă mai curînd, spre a nu fi văzut de fostul grădinar.“

MAIORESCU: Murdării!

LAHOVARY: Poate... Dar ne face de rîs! (Se uită în ziar.) Și știi, domnule Maiorescu, ce i se recomandă lui Eminescu prin acest articol? „O cură îndelungată, la Mărcea!“

MAIORESCU: Murdării liberale!

LAHOVARY: Poate... Dar eu, cu Cantacuzino și cu ceilalți din conducerea ziarului, am hotărît să instituim un comitet care...

CANTACUZINO: ...fără să jignească susceptibilitatea lui Eminescu...

LAHOVARY: ...să aibă totuși controlul tuturilor articolelor ce vor apărea în „Timpul“.

MAIORESCU (tamburinează cu degetele pe brațul fotoliului): Și... mă iertați că vă întreb, pe mine de ce m-ați convocat?

CANTACUZINO: Am crezut că e datoră noastră, pentru că dumneavoastră ni l-ați recomandat pe Eminescu.

MAIORESCU: Eu n-am nici un amestec la „Timpul“.

LAHOVARY: Eminescu totuși crede în dumneavoastră. Într-un articol recent, v-a definit „un cap cu judecată vastă și limpede, un spirit de transparență cristalului“.

MILLO: Eminescu n-are să cedeze niciodată.

LAHOVARY: Dar nici n-o să ne lăsăm la infinit duși de nas! Pofțim... la întîmplare... din articolul lui de azi! (Citește.) „Au tras la sorți să vadă care dintre ei să fie conserva-

tor, apoi acela care treaba celorlalți când sînt conservatorii la putere, iar restul face trebile celui unu cînd sînt liberalii la putere... Iată ce va să zică partidele în România!" Eminescu ne fierbe într-o oală cu liberalii! Nu știu ce credeți dumneavoastră, dar eu zic că asta înseamnă să ai dușman plătit în casă!

MILLO (*ironic*): Chiar plătit...

LAHOVARY: Petre, încetează! În fine, domnule Maiorescu, poate ne propuneți altă soluție... una mai echitabilă.

MAIORESCU: După mine, Eminescu ar trebui să se întoarcă la adevărata poezie, aceea pe care nu i-o poate inspira decît dragostea sa inaccesibilă pentru văduva lui Ștefan Micle.

CANTACUZINO: Inaccesibilă?

MAIORESCU: O, desigur! Această Veronica e opusul firii lui. Natura, domnilor, știe să lucreze! Cum poți crea melancolia unui poet, lirica lui dezamăgitoare, decît punîndu-i în față o cochetă și ușuratică Veronică?

MILLO (*surprins*): Ușuratică?

MAIORESCU: Eu o știu, domnule Millo, de cînd era elevă la Școala centrală din Iași. Din fericire pentru Eminescu, această femeie, căreia alde Micle îi făcea toate gusturile, nu se va putea mulțumi cu mica pensie care i-a rămas după moartea lui și, neputînd suporta sărăcia alături de Eminescu, va rămîne marea lui sursă de inspirație.

MILLO: Domnule Maiorescu, Caragiale, Slavici și Chibici știu că Eminescu este hotărît să se însoare cu doamna Micle.

MAIORESCU (*rămîne impietrit*): Să se însoare?!... Și-atunci, poezie?... Uniți și fericiți, nici el, nici ea n-ar mai plînge atît de frumos în versuri! Și-atunci, poezia... ce face poezia?

MILLO: Totuși, el e hotărît să se însoare.

MAIORESCU: Asta nu se poate!... și am să i-o spun, Geniul nu poate să fie măsurat cu măsura comună a muritorilor! El e o fire impersonală, care plutește cu nepăsare peste contingentele vieții! La el, pasiunile se reflectă în esența lor incoruptibilă, deasupra realităților omenești! (*Se ridică.*) Domnilor, eu nu mă amestec la „Timpul”... dar faceți orice, ca Eminescu să nu fie răpit adevăratei poezii! Vă spun la revedere. (*Iese.*)

LAHOVARY (*după un timp*): Bun!

CANTACUZINO (*ca un ecou, satisfăcut*): Bun!

MILLO: A căuta să-l încercuți pe Eminescu prin instituirea unui comitet de cenzură, pe care el nu-l va suporta niciodată, este egal cu a-l lăsa pe drumuri, a-l face să-și piardă chiar și puțina pîine pe care o mîncîncă aici.

LAHOVARY: Își pierde pîinea, dar regăsește poezia! N-ai auzit ce-a spus Maiorescu?

(*Intuneric.*)

* * *

Peron de gară. Veronica Micle, cu o valiză în mînă și îmbrăcată sobru, dar neîndoliată, e dezorientată. Se aude manevra de retragere a trenului. Dinspre dreapta, vine cu spatele, privind stăruitor spre locul de oprire a trenului, un domn îmbrăcat în jachetă și cu pălărie jumătate înaltă. Cînd se întoarce spre ieșire, Veronica îl vede și are o exclamație de mare surpriză.

VERONICA: Mihai!

EMINESCU: Veronica! (*Iși prind mîinile și se privește lung, în ochi. Apoi, privirea Veronicăi alunecă peste îmbrăcămintea lui Eminescu.*)

EMINESCU: Îmi dau seama că... așa... nu m-ai cunoscut. Dar nu înțeleg cum nu te-am zărit eu, mai ales: cum nu te-am simțit... De departe, îți simțeam mereu prezența.

VERONICA: Nu mi-ai scris o dată că eviți apropierea, care dezamăgește?

EMINESCU: Cum am putut să-ți scriu prostia asta? (*Vrea s-o sărute. Se uită în jur.*)

VERONICA: Acum, nu mă mai feresc. (*Se aruncă în brațele lui.*)

EMINESCU: Iubita mea...

VERONICA: Unde mergem? Aș vrea să stau o clipă. (*Se uită în jur.*)

EMINESCU: Ești obosită?

VERONICA: Totuși... emoția...

EMINESCU: Da... o bancă... A! e, la doi pași de gară, un colțor de verdeață, cu un tei...

VERONICA: Cu un tei?

EMINESCU: Da... și o bancă strîmbă.

VERONICA: O, mă bucur! Mă bucur ca dragostea noastră liberă să-și ia zborul de sub un tei și de pe o bancă strîmbă! Hai! Hai! (*Îl trage după ea.*)

EMINESCU: Stai...

VERONICA: Nu, nu! Îmi spui totul sub tei... pe banca strîmbă! (*Rîzînd zglobiu, îl trage după ea.*)

EMINESCU : Dar am să-ți pun o întrebare foarte serioasă !

VERONICA (se oprește, nedumerită) : Foarte serioasă ?

EMINESCU : Și de o mare importanță istorică ! Ne pîndesc istoriografi viitorului cu cronometrele în mînă... E un moment solemn... Răspunde exact : știi anul, luna, ziua și ora cînd te-am sărutat prima oară ?

VERONICA : Răspund : ce coincidență !

EMINESCU : Nu romanța ! „Vreau adevărul istoric“, îți strigă istoriografi.

VERONICA : Ei bine, domnilor istoriografi : m-a sărutat prima oară exact în anul, luna ziua și ora cînd l-am sărutat și eu pe el ! Pentru că dragostea noastră a fost spontană ! Și acum, puțin îmi pasă de istorie... Ție ?

EMINESCU : Și mai puțin ! Haidem ! (O trage după el și ies amîndoi prin stînga, fugind și rîzînd.)

* * *

O bancă nevopsită și strîmbă, sub crengi de tei înflorit. Intră Eminescu și Veronica la braț.

VERONICA (zărînd banca) : Uite-o ! E superbă ! Dar... crezi că ne ține ?

EMINESCU : De ținut, ne ține, dar nu știu dacă să-i fac onoarea să mă așed pe ea ! (Își arată costumul.)

VERONICA : A, așa e...

EMINESCU : Am observat că ești discretă și nu mă întrebi cum de am izbutit să fiu atît de elegant... Dar vreau să te rog ceva : fii indiscretă ! Simt nevoia să-ți strig că m-au încolțit bucuriile ! Scriu poezie de atîția ani — și ieri am primit întiul onorariu pentru lucrări literare, care mi s-a plătit vreodată.

VERONICA : De la cine ?

EMINESCU : De la Iosif Vulcan, din Oradea-Mare... omul care mi-a publicat prima poezie. I-am trimis cîte ceva pentru revista „Familia“ și intrînd ieri în redacție — tocmai cînd mă gîndeam că vii și nu știam cum să te primesc mai bine — m-am pomenit cu mandatul...

VERONICA : Îți șede atît de bine ! (Îi sare de gît și îl sărută.) De-ai ști cît te iubesc !

EMINESCU (mucalit) : Ziceai să ne spunem totul sub tei...

VERONICA : O ! așa ?... (Rîde. Îl ia de mînă și îl trage pînă la bancă. Apucă o creangă și o miroase.) Știi

a ce miroase ? A dragoste fără sfîrșit ! (Se așază. Se ridică imediat, cu un țipăt.)

EMINESCU : Ce e ?

VERONICA : A mișcat !

EMINESCU : Cine ?

VERONICA : Banca !

EMINESCU (zgîlție banca și o constată solidă) : Nu ! Te-ai sugestionat. E strîmbă, dar, ca multe alte lucruri care sînt strîmbe, e din păcate bine înfiptă... și de aceea nu simte nevoia să se îndrepte. Stai. (Se așază și o atrage spre el)... Veronica !

VERONICA (emoționată. În șoptă) : Spune...

EMINESCU : Veronica... Verona... Verona... Vanoer... Veronica...

VERONICA : Ce e asta ?

EMINESCU : Mă joc... te alint... Sînt ridicol ?

VERONICA (cu căldură) : Emin... Emi-nul meu...

EMINESCU : Nu mai credeam în fericire...

VERONICA : Dragul meu, băietul meu...

EMINESCU : M-au încolțit bucuriile : seara cu Alecsandri... mandatul lui Vulcan. Venirea ta la București... Există o dreptate pe lume, Veronica ! Un echilibru ! Nu numai necazurile vin unul după altul, chiar și o fericire nu vine nici ea singură !

VERONICA (pe ton de ușoară tachinare, dar nu fără o umbră de îngrijorare) : Cum, cum ? Nu sînt singura care viu acum în viața ta ?

EMINESCU : Trei fericiri, aproape deodată !

VERONICA : Lasă, lasă astea. Eu vorbesc de fericirea de genul feminin.

EMINESCU : O, te mai îndoiеști ?

VERONICA : Știu și eu ? ! Cînd ți-am citit „Atît de fragedă, te asemeni cu floarea albă de cireș“, cu care eu nu prea mă asemăn...

EMINESCU : N-a fost decît o amabilitate... ca o poezie de album, pe care am făcut-o cumnatei lui Maiorescu.

VERONICA : Mă rog matală : lui Mite Kremnitz, în calitate de cumnată a lui Maiorescu... sau lui Mite Kremnitz, în calitate de muză a lui Eminescu ?

EMINESCU (rîzînd) : Fii sigură că Maiorescu stă cu ochi de cerber pe ea !

VERONICA : La gîndul că m-ar putea îndepărta de tine, cred că ar lăsa

poarta infernului deschisă. Nu mă vorbește decît de rău. (Cu teamă.) Jură-mi că n-o iubești pe Mite!

EMINESCU : Geloasă ? (Fericit.) Jură-mi că ești geloasă !

VERONICA : Și asta te-ar face atît de fericit ?

EMINESCU : Dar ar fi cea mai mare dovadă de iubire !

VERONICA : Ei nu, nu sînt geloasă. Dar găsesc că amabilitatea ta a fost cam prea inspirată... Numai un moment de sinceritate îți putea inspira o poezie atît de frumoasă... și atît de tristă.

EMINESCU : Tristă, pentru că atunci mă gîndeam că noi doi vom fi totdeauna despărțiți.

VERONICA : Acum nu te cred. (Îl sărută lung.) Dar ai mințit frumos ! Și te iubesc ! Și mai minte-mă !

EMINESCU : Nu te iubesc !

VERONICA : Asta nu e minciună !

EMINESCU : Nu te vreau !

VERONICA : Asta e !

(Ris și sărutări.)

EMINESCU : Tu nu știi cît te iubesc. Atît de mult, încît mai lesne ăș înțelege o lume fără soare, decît pe tine fără să te iubesc ! Simt că, de azi, încep altă viață pentru mine : viața noastră ! Să poți să spui noi, în loc de eu !...

VERONICA (entuziasmată) : Îndată ce ne căsătorim, ne mutăm în Iași. Sînt sigură că acolo o să găsim amîndoi de lucru.

EMINESCU : Găsim neapărat ! Mie e atît de dragă viața, Veronica ! E cu neputință să nu fim și noi fericți ! Cu ce am greșit față de omenire ? (Copilărește.) Și-apoi, nu vezi ce coincidențe minunate ? Alecsandri... tu... onorariul lui Vulcan ! Astea nu sînt semne că mă aflu la o cotitură a vieții ? Nu mai vreau mizerie, nu mai vreau extenuare, vreau să mă pierd cu totul în dragostea ta... asta e singura fericire la care mai rîvnesc pe lume !

VERONICA : Dragul meu !

EMINESCU : Cît curaj simt lingă tine ! Și cum mă scutur de tristețea poeziilor pe care mi le inspira depărtarea !... Ți-am scris eu că apropierea poate dezamăgi ? Nu ! Nu dezamăgește ! Lasă-mă să te privesc mult... să mă scufund în adîncimea ochilor... și ascultă...

Tu nici nu știi a ta apropiere
Cum inima-mi de-adînc o liniștește,
Ca răsărirea stelei în tăcere ;

Iar cînd te văd zîmbind copilărește,
Se stinge-atunci o viață de durere,
Privirea-mi arde, sufletul îmi crește.

VERONICA (rugătoare, închizînd ochii) : Mai spune-mi, mai spune-mi...

UN ȚIGĂNUȘ : „Timpu“... „Timpu“... ediția a doua... „Timpu“ ! (Eminescu cumpără un ziar ; se uită prin el, profesional. Rămîne incremenit.)

VERONICA : Ce-i ? Eminule drag... ce-i ?

EMINESCU : Și-au ajuns scopul... m-au încercuit. (Îi arată în ziar.)

VERONICA (citește) :Cu începere de azi, s-a instituit pe lingă redacția ziarului nostru un comitet compus din cîțiva din tinerii cei mai distinși ai societății noastre...

EMINESCU : Auzi ! Cine să-mi dea mie îndrumări ce să scriu... și cum să scriu !

VERONICA : ...și a căror misiune va fi de a veghea ca ideile susținute în ziar să fie conforme cu tendințele partidului... (Indignată.) Și care sînt tendințele partidului ?

EMINESCU : Conservatorii și liberalii se înțeleg foarte bine. Au o singură tendință : să vîre pumnul în gură oricui spune adevărul... (Îi ia ziarul, îl motolește, îl aruncă.) Nu-i nimic, Veronica ! Îmi rămîne dragostea ta ! Cel puțin aici, n-o să-mi vîre nimeni pumnul în gură, să mă împiedice să-ți spun că te iubesc ! (Se ridică și strigă.) Te iubesc ! Auziți, oameni ! Auziți, veacuri ! O iubesc !

VERONICA (se ridică, ride) : Și știi ce ? Poate că, în felul ăsta, ai prilejul să scapi de ei ! Ne căsătorim și... Da, asta e ! Cred că e bine ca eu să mă întorc imediat la Iași, să caut de lucru pentru amîndoi. Nu ? (Vede umbra care se lasă peste ochii lui.) Ce copil sperios ești ! Crezi că mie nu mi-i greu ? Mă simțeam atît de bine ! Dar... cu cît mai repede, cu atît e mai... Am un tren la opt.

EMINESCU : Să pleci acum ?... Azi ?... Măcar miine !

VERONICA (un zîmbet cald) : De ce ?

EMINESCU (murmurî) : Ei... de ce...

VERONICA (încet) : N-ai spus tu singur că nu mă vrei ? (Își lipește obrazul de al lui.)

EMINESCU (încet) : N-ai spus tu singură că mint ?...

(Întuneric.)

* * *

Trece pe prosceniul Caragiale, finindu-l pe Chibici de braț.

CARAGIALE: Sigur că eu am altă fire, nu zic!... și poate de-aia nu pricep ce-l mai ține pe Eminescu la „Timpul”. Leafa nu i se plătește... l-a dat și proprietarul ăsta afară din casă, sub cenzură l-au pus... Ce-l mai ține lipit de baraca asta putredă?

CHIBICI: Și-a călcat pe inimă să nu plece încă, doar la gândul căminului pe care și l-a dorit toată viața. Mi-a spus însă: dacă doamna Micle nu-i găsește de lucru la Ieși, e hotărât să se împrumute.

CARAGIALE (*se oprește*): Iar!

CHIBICI: Da. Dar, de data asta, cu gândul să se însoare și să se retragă la Ipotești, unde să cultive pământul.

CARAGIALE (*iși scoate pălăria și își netezește creștetul capului*): Uite, domnule: se vede că de-aia străbunii mei, simigiii, m-au făcut pe mine din alt aluat, ca să nu pricep cum dospește creierul vostru! Văd că ți se pare și dumitale firesc: se împrumută, se retrage, cultivă pământul. Dumnezeu nu vezi că o ia razna, când, pe de o parte, dă dobinzi nebunești pentru un împrumut de două sute de lei, iar pe de alta, când nemțoiuca de Mite Kremnitz îi plătește două sute, pe care i le datorează pentru lecțiile de limba română, el, indignat că-l umilește, rupe banii în fața ei?

CHIBICI: Cînd asta?

CARAGIALE: Zilele trecute... Să rupi două hîrtii de cîte o sută, cînd n-ai bani nici de casă, nici de masă!

CHIBICI: Asta n-am știut-o... (*Îl ia de braț pe Caragiale și pornesc.*) Seamănă cu ce mi-a spus alaltăieri Slavici.

CARAGIALE: Ce?

CHIBICI: Întimplarea cu omul acela desculț... Nu știi?

CARAGIALE (*se oprește*): Nu.

CHIBICI: Plouase, Mihai trecea cu Slavici pe Colței, prin fața unei binale. Văzînd un om care umbla cu picioarele goale prin mocirlă, Mihai și-a scos ghetele și i le-a dăruit.

CARAGIALE: Hm... Nu-mi place ce e cu Mihai... (*Intinde palma.*) Dar vorbeai de ploaie și... (*Pornește.*) Hai să intrăm la „Timpul”, să vedem ce mai e cu...

* * *

Redacția ziarului „Timpul”. Pe perețele din fața mesei, un portret al lui

Maiorescu. Eminescu e în costumul lui alb, mototolit, dar și-a scos haina. Fumează și scrie cu greu. Pe un scaun tras laoparte, stă grămădită toată agoniseala lui: împreună cu nelipsita ladă, un geamantan legat cu sfoară, o legătură cu boarfe, una cu cărți, un lighean și o doniță.

SLAVICI (*împăturindu-și articolul*): Tu mai ai mult?

EMINESCU (*iși cuprinde capul în palme*): Am terminat, dar... nici nu știu ce scriu... m-a răzbit oboseala... Vrei să-ți citesc puțin, doar finalul.. să vezi dacă...?

SLAVICI (*privindu-l îngrijorat*): Da, Mihai, citește...

EMINESCU (*citește*): „La noi... este însă cu puțință ca lucrătorul să nu se bucure nici de...”

SLAVICI: Ce e?

EMINESCU: Nu știu... nu mai pot...

SLAVICI: Unde ai dormit azi-noapte? Tot pe o bancă?

EMINESCU: Mi-a promis Millo... pentru azi... un avans... (*Ironic.*) Un avans din ce-mi datorează...

SLAVICI: Ascultă, Mihai, am vorbit cu nevastă-mea... noi avem o cameră separată, pe care n-o folosim.

EMINESCU: Lasă, Ienciuile...

SLAVICI: Cu chirie, Mihai, cu chirie! Știu că tu, altfel... Îi plătești ei, cînd poți. Bine?

EMINESCU: Bine, Ienciuile. Spune-i doamnei Slavici că-i mulțumesc.

(Își culcă capul pe masă. O ploaie de vară începe să deseneze pirițașe pe luciul amurgit al ferestrei.)

SLAVICI: Te doare iar capul?

EMINESCU: Îngrozitor...

SLAVICI: De la Iași, nimic nou?

EMINESCU: Sînt nevoit să mai robesc aici. Mi-a scris și ieri Veronica: nici o ușă nu se deschide pentru noi... Prea sînt mulți aceia pe care i-am jignit spuînd adevărul!

SLAVICI: Cum o să ți se ierte că ai scris anul trecut, cînd s-au răscolat țărani, că pătura conducătoare a simțit fiorii funiei trecîndu-i prin șira spinării?

EMINESCU (*dînd cu pumnul în masă, de cîteva ori*): Te întreb însă, cum te-am întrebat mereu: pentru ce să mă resemnez, cînd eu vreau să spui adevărul?... Pentru un codru de pline?!

SLAVICI: Liniștește-te! Îi doare că-i sfîrteci, asta-i hiba.

EMINESCU: Dar ce au cu ea? Ce au cu ea? De ce o vorbește Maio-

rescu? Și pe urmă, se miră că n-am mai dat pe la „Junimea”? Ce-i pasă lui, dacă eu vreau să mă însor cu ea?

SLAVICI (*ți pune mâna pe braț, pentru a-l calma*): Nu vrei să-mi citești?

EMINESCU: Ba da. (*Reia articolul.*)

„La noi este însă cu puțință ca lucrătorul să nu se bucure nici de duminică, nici de sârbătoare. Mania de a trata pe om ca...”

(*Intră Caragiale, cu pălăria moale de pai dată pe ceață. E însoțit de Chibici.*)

CARAGIALE: Nu vi s-a mai acrit cu taraba asta?

CHIBICI: Ne-a apucat ploaia pe Regală...

CARAGIALE: Și-i zic lui Chibici: ia să vedem ce mai fac mangafalele alea, tot robi la boieri au rămas?

SLAVICI: Și... cine să le scrie gazeta?

CARAGIALE: Să și-o scrie singuri, mă! Ei să și-o scrie, ei să și-o citească!

EMINESCU: O clipă, Iancule... tocmai citeam un final. (*Continuă.*) „Mania de a trata pe om ca simplă mașină... este întâi tot ce poate fi mai... mai neomenos...” (*Oftează. Își strânge fruntea între degete.*)

CARAGIALE (*cu blindețe*): Vrei să citească eu, Eminache?

EMINESCU: Nu, lasă... „Ne-a trebuit această expunere... pentru a caracteriza... soarta lucrătorilor Regiei Mono... Tutunului... muncind 12 și 14 ore pe zi... încît chestiunea socială... (*de-abia se mai aude*) ...trebuie s-o re... s-o revedem noi... în forma ei cea mai... cea mai... mai crudă...” (*Îi alunecă capul cu bărbia în piept.*)

CARAGIALE: Mihai!

CHIBICI: Ți-i rău, Mihai?

EMINESCU (*murmură, sfișiat*): Nu mai pot... Capul... Parcă văd literele... nu pe hîrtie... ci în creier... și acolo... acolo... se amestecă între ele...

SLAVICI (*îl mîngîie*): Ești obosit... la noapte o să te odihnești bine...

EMINESCU (*alunecă cu capul pe masă*): Să dorm... să dorm... (*Îl privesc un moment.*)

SLAVICI: L-am convins să se mute la mine.

CARAGIALE: A adormit...

SLAVICI: De trei-patru zile, nu-mi place deloc.

CHIBICI: Își pierde șirul... e extenuat...

SLAVICI: Trece de la violență la deprimare...

(*Apare Creangă, care abia își poate strecura pălăria și pîntecul, pentru a intra.*)

CREANGĂ: Bucuroși de oaspeți?

CARAGIALE:

SLAVICI:

CHIBICI:

Creangă!

CREANGĂ: Eu is: un păcat de povestariu, fără bani în buzunariu! (*Le strânge mîinile, însă ochii lui îl caută pe Eminescu.*) Bădiță! (*Îl vede dormind.*)

SLAVICI: L-a răzbit...

CARAGIALE: Abia de la noapte își are un culcuș...

CREANGĂ (*își trage clipind basmaua din buzunar și și-o apasă ușurel pe coadă ochiului. Se apropie de Eminescu*): Ce-o făcut din tine Bucureștiul, măi bădiță... (*Își lipește buzele de fruntea lui.*)

EMINESCU (*deschide ochii*): Bădiță! (*Se îmbrățișează.*)

CREANGĂ (*îl ține în brațe, îl scutură*): Decît c-acum trebuie să te trezești, bădiță! Nu ți-o fost bine în bojdeuca mea, hai? Slugă la cioflingari ți-o trebuit să te bagi? Să te găsească cu pleoapele căzute și cu ochii intrați în fundul capului? Nu ți-o plăcut sarmalele mele și plăcintele cu poale-n briu? Ți s-o făcut lehamite de pustiul odihnitor al Cîricului? Hai cu mine, în leșul nostru cel oropsit... hai, vino, frate Mihai, căci fără tine sînt și eu străin acolo!

CARAGIALE: Eu ce-i spun?! Eu ce le spun la amîndoi?!

EMINESCU: Și cum să-mi cîștig pîinea acolo, bădiță? Că doar știi de cînd aleargă Veronica degeaba...

CHIBICI: Dar așa te distrugi, Mihai!

EMINESCU: Mi-a promis Millo niște bani...

CARAGIALE: Vorbe!

CREANGĂ: D-apoi vorba ceea: dacă nu toarnă cu cîrnați, răcoriți-vă cu apă de ploaie!

CARAGIALE: Vorbe!... Ca să rămîneți mai departe robi la ocna asta, unde se pisează sare amară! Voi nu vedeți, mă, că baraca asta e șubredă, că partidul le e pe dric? (*Bate în spătarul și în picioarele unui scaun.*) Uite partidul! Cap de lemn, picioare de lemn! Nu gîndește, nu mișcă! Asta le e partidul, lemn uscat... fără rădăcini în pămînt! Decît să dau lustru boierilor prin gazetă, mai bine le văxuiesc ghetele în Piața Teatrului! Cel puțin acolo, e limpede:

gheata și banul, gheata și banul! Că de nu, dau cu scăunelul după ei!
SLAVICI: Da, dar asta nu e o soluție de existență...

CARAGIALE: Atunci mă fac berar! Eu — berar; Creangă — tutungiu; Eminescu — nemțoaică la copii! Asta e soarta care se rezervă scriitorilor noștri! Unchiul Costache, după o viață închinată teatrului, n-a murit funcționar? Mă! să vă intre în cap, o dată pentru totdeauna, că eu văd mai limpede decît voi!

CREANGĂ: Are dreptate...

CARAGIALE: Nu se mai poate, Eminache! Cu forța te iau de-aici! Nu vezi în ce hal ai ajuns? Îți tremură mîinile... te încing durerile de cap din zi în zi... și robești mai departe aici... pe cînd ei, cum au dat căldurile, aleargă toți la băi, în Franța, în Germania, în Austria... la dracu să-i ia și să le rămîie oasele pe-acolo! Dacă nu vrei să demisionezi, măcar ia-ți un concediu de două-trei luni.

EMINESCU: Unde să plec? Cu ce să plec?... De cînd mă știu, mă fraților, de cînd eram copil, toți plecau vara, numai eu rămîineam zălog la proprietari... și cînd eram în școală... și la Viena... și la Berlin... și la Iași... și aici...

CARAGIALE (a luat un ziar de pe masă): Poftim, citește ici, în „L'Indépendance Roumaine“, lista celor care au și plecat: „d-l și d-na Lukasiévici, la Vichy... d-l și d-na Lahovary, la Montecatini... d-l și d-na Costinesco, la Evian... d-l și d-na Cantacuzène, la Pistyan... d-na Otelesano, la Kissingen...“ Și cred că știi că, ieri, și Titus Livius Barbișonus a șters-o, cu „alde“ Kremnitz, la Interlaken!

EMINESCU: Interlaken?

CARAGIALE (îl bate pe umăr și trece la tonul mucalit): Ei, hai și noi, ceva mai aproape... la o bere, la „Duro“!

SLAVICI: Ai dreptate. (Se uită la ceas.) E aproape opt.

EMINESCU: Duceți-vă voi, băieți, eu mai am de lucru.

CARAGIALE (indignat): Cum, mă, tot nu te-ai săturat de...?

EMINESCU: Nu vezi telegramele astea „Havas“, care mă așteaptă?

SLAVICI: Nu mai stărui degeaba, Iancule, nu-l știi cum e? Cînd e vorba de datorie... Dar după ce termini, Mihai, vii?

EMINESCU: Bine, după ce termin.
CHIBICI: Vrei să rămîn eu cu tine?
EMINESCU: Nu, frate Chibici, viu...
CHIBICI: Bine... bine...

CARAGIALE (ieșind cu ceilalți): Să știi că te-așteptăm oricî! (Rămăs singur, Eminescu își strînge fruntea în palme și începe să dea telegramelelor titluri și indicații tipografice. Apoi, lucrînd chinuit, murmură.)

EMINESCU: La Interlaken... cu alde Kremnitz, la Interlaken... (Pe un ton care parcă nu-i mai aparține.) Lukasiévici, la Vichy... Lahovary, Montecatini... Maiorescu — Kremnitz, Interlaken... (Își ridică ochii de pe vraful hîrtiilor și rămîne cu privirea fixă, halucinată, pe tabloul lui Maiorescu, inundat de o lumină ireală.) Dacă sînteți plecat la Interlaken... cum de vă mai aflați aici?

MAIORESCU (adică imaginea lui din tablou): Vreau să știu...

EMINESCU (gîndul, răscolindu-i obsesia, îl tulbură. Aproape agresiv): Da, e adevărat! Mă însoar! De ce o faceți mereu ușuratică? De ce?... Cum? A mai fost prietena... cui?... altuia?

MAIORESCU (îndepărtat): Altora.

EMINESCU (ca prin vis): Al... to... ra?...?

MAIORESCU (al căru portret intră treptat în întuneric): Dar dumneata...

EMINESCU: Știu! O să-mi spuneți iar că planez deasupra acestor nimicuri ale vieții! Dar nu-i adevărat!

MAIORESCU: Dumneata ești...

EMINESCU (cu o indignare care duce la un sarcasm dureros): Ha-ha!... o fire impersonală, nu? Care plutește cu nepăsare peste contingențele vieții, nu?... Nu-i adevărat! Și nu-i adevărat că pasiunile se reflectă la mine în esența lor incoruptibilă, deasupra realităților omenești! (Strigă, urmărind portretul.) Nu-i adevărat! Nu-i adevărat!! Nu-i adevărat!!! (Se întoarce brusc, cu ochii măriți.) Nu-i adevărat... ce?... Altora?... Lukasiévici, la Vichy... Lahovary, Montecatini... Maiorescu—Kremnitz, Interlaken... Altora? Nu-i adevărat... (Începe să se plimbe în cerc.) Interlaken, Montecatini, Pistyan, Evian, Montecatini, Kissingen, Interlaken, Viena, Viena, Viena, San Marc sinistru miezul nopții bate, Viena, Blaj, Mureș, Berlin, Viena, Iași, Viena, Ipotești... (Se oprește și, ca o placă de gramofon, care hîrîie într-un punct

mort.) Ipotești ! Ipotești ! Ipotești ! (Ca un copil care se roagă.)

O, mamă, dulce mamă, din negură
de vreme
Pe freamătul de frunze la tine tu
mă chemi.

(Rămîne cu un zîmbet amar pe buze, amar și înduișat. Și spune încet, zîbind mereu.) Veronica... Viena... Verona... Verona, Vreona, Veronica, Vanoer, Veronica, Veronica, Veronica... *(Se oprește brusc, cu ochii în gol.)* Și s-o vezi înconjurată... de un roi de pierde-vară... Cum zîmbește tuturora... cu gândirea ei ușoară... *(În șoptă.)* Nu-i adevărat... *(O clipă, ca și cum ar răspunde cuiva.)* Altora?... *(Copleșit, pe cînd intră Chibici.)* N-o mai caut... Ce să caut?... E același cîntec vechi... Setea liniștei eterne... care-mi sună în urechi...

CHIBICI *(speriat)* : Mihai... ce-i cu tine ?
EMINESCU *(strigă peretelui)* : Unde-s șirurile clare din viața-mi să le spun ?

CHIBICI : Mihai... noi te-așteptam la „Duro“.

EMINESCU *(îl privește rătăcit și-i strigă în față)* : Unde-s șirurile clare din viața-mi să le spun ? *(Sufală de patru ori, în cele patru direcții cardinale, și adaugă cu o voce slabă, sfișiată.)* Și te-ai dus, dulce minune... și-a murit iubirea noastră... *(Se lasă pe un scaun.)*

CHIBICI *(îl mîngîie pe frunte)* : Liniștește-te, Mihai ! Eu sînt Chibici. M-am întors să te iau.

EMINESCU *(îl privește lung)* : Chibici... Frate Chibici ! *(Îl strînge puternic de braț.)* Cum ? Nici dragostea ? Nici dragostea nu-mi rămîne ?

CHIBICI : Mihai, visezi ?

EMINESCU : Nu știu... *(Își trece mîna peste frunte.)* Poate că am visat... nu mai știu ce e cu mine... *(Se ridică brusc.)* Nu ! N-am visat ! A fost aici !

CHIBICI : Cine ?

EMINESCU : Aici ! Aici a fost !

CHIBICI : Cine, Mihai ?

EMINESCU : Uite-acolo ! *(Arată spre peretele din fața mesei.)* Acolo !

CHIBICI : Aici e portretul lui Maiorescu. *(Portretul se luminează.)*

EMINESCU *(cu o tresărire)* : A !

CHIBICI : Uite-l !

EMINESCU *(își trece iar mîna peste frunte).*

CHIBICI : Ai avut iar dureri de cap... *(Îl așază pe un scaun.)*

EMINESCU *(își înconjoară de mai*

multe ori capul cu degetul) : Un cerc de fier care mă strînge, mă strînge... mă încercuiește tot...

CHIBICI : Mihai, dragul meu, totul s-a petrecut în închipuirea ta. Ai nevoie de odihnă. Trebuie să mergi cu mine undeva, la țară...

EMINESCU : Mi-ar trebui un lung... un lung repaos... *(Izbucnire.)* Dar cine să aștepte, în locul meu, telegramele Havas ? Trebuie să scriu de meserie... scrie-mi-ar numele pe mormînt și n-aș mai fi ajuns să trăiesc !

CHIBICI : Hai cu mine la țară, Mihăiță. Dacă singur îți dorești un repaos... *(Îi ia cravata și pălăria, îi pune haina pe umeri.)*

EMINESCU : Atît îmi mai doresc... liniștea înserării. Un tei să-și scuture creanga peste mine... luceafărul deasupra... Abia atunci, Chibici, știu că n-o să mai fiu pribeag...

CHIBICI *(ridicîndu-l de subsuori)* : O să mergi cu mine și o să te vindec.

EMINESCU *(docil)* : Sînt un om învins... și foarte bătrîn...

CHIBICI : Uiți că n-ai decît treizeci și trei de ani ?

EMINESCU : Învins... bătrîn... obosit... *(Chibici îl ia de braț. Eminescu se lasă dus, ca un copil.)* Nu mai am decît un dor... unul singur... Deasupra-mi, teiul sfînt să-și scuture creanga...

(Melodramă ; viori : „Mai am un singur dor“.)

CHIBICI : O să te vindec, Mihăiță ! *(Pornește cu el spre ușă.)*

EMINESCU *(se oprește)* : Chibici... simt cum mi se rătăcește mîntea...

CHIBICI : Nu vorbi așa...

EMINESCU : Ssss... *(Apare Creangă în ușă.)* Ssss... *(Le face semn să-l asculte.)* Mi se rătăcește mîntea... Voi... Iancu, Ienciu... să aveți voi grijă de mine... să nu mă lăsați... Și dacă... auziți ? dacă... dacă... atunci să-mi luați voi lada... lada mea cu manuscrise... *(Creangă ridică lada și, împreună cu ea, toată agonisita lui Eminescu aflată pe scaun)* ...pe care am tîrit-o o viață după mine... prin toate casele... pe toate drumurile... E tot ce am, fraților ! Tot ce am avut și mi-a mai rămas pe lumea asta... O tristă viață mă așteaptă...

CHIBICI *(cu nod în gît)* : Hai, Mihăiță...

EMINESCU *(docil)* : Da... da... vine Mihăiță...

CREANGĂ : Hai, bădiță...

EMINESCU : Vine bădița... vine... (În-
inteză, între ei, cu pași mărunți.)
Lada... lada...

CREANGĂ : Vine lada, vine...

CHIBICI : Hai, Mihăiță...

EMINESCU : Vine Mihăiță... vine... vine
Mihăiță...

(Intuneric.)

VOCEA LUI EMINESCU (în șoaptă ;
fond : pian, în surdină, „Reveria”
lui Schumann) :

Lasă-ți lumea ta uitată,
Mi te dă cu totul mie,
De ți-ai da viața toată,
Nime-n lume nu ne știe.

(Pauză.)

O, vin' ! odorul meu nespus,
Și lumea ta o lasă ;
Eu sint luceafărul de sus,
Iar tu să-mi fii mireasă.

(Pauză. Muzica încetează. Vocea i se
frînge.)

N-o mai caut... Ce să caut ? E același
cîntec vechi.
Setea liniștei eterne care-mi sună
în urechi...

Unde-s șirurile clare din viața-mi
să le spun ?
Ah ! organele-s sfărmate și maestrul
e nebun !

* * *

O fereastră mare, care trădează un
cadru oficial. O masă lungă.

PREFECTUL : Onorați domni consi-
lieri ! Consiliul general județean al
județului nostru Botoșani se întru-
nește azi pentru a lua în discuțiune
petițiunea a șasăzeci cetățeni ai ur-
bei Botoșani, referitoare la cazul poe-
tului Eminescu... Eminescu... (Se uită
la petiție.) ...Da, Mihail... carele, după
ce s-o vindecat într-un sanatoriu din
Viena, s-o înturnat în țară. Petiți-
nea zice : „Botoșenii, care după
veacuri va veni cu certitudine necon-
testabilă să recupereze onoarea că
satul Ipotesti din apropierea orașu-
lui au dat naștere omului genial, are
azi dreptul și datoria nemărginită
de a păși în fața sa și cu lacrimile
în ochi a-i zice : Copil al nostru !
Product din sîngele acestor locuri !”...

ANGHEL : Cer cuvîntul !

PREFECTUL : Un moment, domnule
Anghel... să termin... „Product din
sîngele acestor locuri ! Nu voim ca
viitorul să arunce asupra-ne vălul
rușinei și un oprobriu fără margini.
Ești fala noastră și nu te-om pă-
răsi !”.

LECA : Cer cuvîntul !

ANGHEL : Onorabile domn Leca, l-am
cerut eu întii !

PREFECTUL : Un moment, onorabile
domn Anghel ! După ce ne va vorbi
domnul Leca, veți ave și dumneavoa-
astră cuvîntul.

LECA (se ridică, îi privește pe toți
circular, apoi rostește grav) : Dom-
nilor, n-am nimic de spus.

ANGHEL (ascuțit) : Atunci, de ce ați
cerut cuvîntul ?

LECA : Ca să întrebii dumneata ! (Co-
boară tonul.) Domnilor, n-am nimic
de spus... absolut nimic... afară doar...
(cîteva risete îl fac să ridice glasul)
...afară doar că noi, înainte de toate,
trebui să ne gîndim la soarta iubitei
și prea-sfîntei noastre...

ANGHEL : Cui ?

LECA (cu toată gura) : ... Patrii !

TOȚI (în picioare, aplaudînd) : Bravo !
Ura !

LECA : Și atunci zîc : domnul Emi-
nescu al dumneavoastră... pardon,
domnul Eminescu al nostru... fiind-
că-i al nostru, nu ?... îi un poet, ca
să zîc așa, prea mare pentru bietul
nostru județ... pentru că el a servit
mai mult decît un județ... el a ser-
vit țara... țara !... și atunci să vină
țara să-i dea un ajutor pe timpul
boalei dumisale..., cît despre noi fiind
chiar incorect să-i dăm un ajutor,
fiindcă astfel s-ar crea un preced-
ent... să ne apucăm acum să in-
curajăm poeții... și, ce mai ala-bala ?
...dumneavoastră nu știți că nouă ni
trebui căzărme ?

TOȚI : Așa-i ! Trăiască iubita noastră
armată !

SĂVINESCU : Cer cuvîntul !

ANGHEL : Pardon, onorabile domn Să-
vinescu ! Eu l-am cerut chiar înaintea
onorabilului domn Leca !

PREFECTUL : Un moment, onorabile
domn Anghel... Domnul Săvinescu
are cuvîntul.

SĂVINESCU (se ridică) : Domnilor... eu
sint absolut de aceeași părere cu
domnul Leca.

ANGHEL (ascuțit) : Atunci de ce ați
mai cerut cuvîntul, onorabile ?

SĂVINESCU : Sint absolut de aceeași
părere. (Ridică tonul, cu un zîmbet
de triumf în direcția lui Anghel.)
...Cu deosebirea că sint de opiniune
din contra cu domnia-sa ! Și anume :
să se dea un ajutor domnului Emi-
nescu (strigînd), dar el să fie pre-
compănit... precompănit, zîc !... adică
nu deodată cît i-ar trebui poate dum-
nealui... că de ! poeții, mini sparte,
nu-i știm noi ?... și atunci să satis-

facem cerințele urgente ale poetului după mijloacele bugetului, care...

LECA : Cer cuvîntul !

ANGHEL (*sufocat de indignare*) : Cum se poate asta, onorabile domn Leca ? Dumneavoastră ambiționați să vorbiți de două ori și eu niciodată ?

PREFECTUL : Vorbiți, domnule Leca.

LECA (*se ridică*) : De acord. (*Tace.*)

PREFECTUL : Vorbiți, vă rog, vă ascultăm.

LECA : Am zis : de acord ! (*Continuă să tacă.*)

PREFECTUL : Dacă sînteți de acord să vorbiți, onorabile, atunci de ce tăceți ?

LECA : Pentru că n-am vrut să spun că sînt de acord să vorbesc, domnule prefect ! Ci sînt de acord cu domnul Săvinescu ! Adaog doar atît : da ! să se dee !... însă (*strigînd*) să nu se precipiteze ! Să se dee, dar să se amine.

SMELȚ : De ce ?

LECA (*ochindu-l de sus*) : Așa !

SMELȚ : Bine, domnule Leca, dar de ce : cînd bietul Eminescu are nevoie de ajutor, acum, urgent ?

LECA (*tună*) : Întii, căzărmele ! (*Se re-așază, într-un ropot de aplauze.*)

TOȚI : Așa-i ! Așa-i ! Ura !

ANGHEL (*strigă*) : Cer cuvîntul !

PREFECTUL : Poftiți, îl aveți, onorabile domn Anghel.

ANGHEL (*se ridică, grav*) : Domnilor consilieri ! Vă ascult și rămîn increment de cît de scurtă-i memoria omenească ! Ajutor... cui ? Domnului Eminescu Mihail ? Hm !... Exact acum... acum cîțiva ani, în „Curierul de Ieși“... știți dumneavoastră ce scria domnul Eminescu despre scumpa noastră urbe ? Scria articolul intitulat : „Literătura și pastrama de Botoșeni“ ! Adică, spunea dumnealui — despre poeziile unui onorabil concetățean de-al nostru — că la noi în urbe se fabrică pastramă foarte bună, dar se fabrică poezie proastă ! Scria dumnealui că pastrama de Botoșeni este un obiect de esport, care au ajuns pînă la Londra, încît acest articol este tot așa de bine un titlu de onoare pentru Botoșeni, precum îi brînză pentru Limburg, untdelemnul pentru Provence, vinul pentru Champagne... că prin urmare vechiul tîrg al Botoșenilor îi renumit pentru un articol industrial, iar nu pentru literații pe care nu-i are !

TOȚI : Huo !

ANGHEL : Acesta e cuvîntul !

TOȚI : Huo !

ANGHEL : Acesta este, domnilor, „copilul nostru... productul din sîngele acestor locuri“ ! Și acum, dați-i pe mină bugetul județului nostru, să-l pape sănătos și, după ce l-a înful-leca, să-și mai ridă o dată de noi ! Am zis ! (*Se așază brusc.*)

TOȚI : Rușine ! Rușine !

PREFECTUL (*se ridică*) : Pardon, pardon... am și eu de spus un cuvîntel. Domnilor, voi fi foarte scurt. Eu nu vă dau decît un sfat... vi-l dau, la urma urmei, prietenește (*ridică tonul*), dar vi-l dau, înainte de toate, ca prefect al județului ! Nu trebui, domnilor... în fața istoriei de mine, care ni judecă cu începere de azi... să ajungem la un diapazon străin de animațiune ! Să nu rămînem, domnilor, surzi și muți... cînd șasăzeci de onorabili cetățeni — care ni-au dat și ni vor da voturile lor — ni cere să avem suflet ! Să nu uităm că domnul Eminescu... (o fi poet ? poate ! și cred... deși eu n-am timp să ceteșc)... dar este înainte de toate... (cum o început să spună gura lumii, de cînd i-o apărut volumele de poezii... nepoții mei zic că, la școală, se cetesc în bănci poezii de domnul Eminescu... prin urmare așa o fi... nu ?)... deci este, zic, înainte de toate, o idealitate în carne și ciolane, care trebuie să mănînce ! Să mănînce imediat, nu ? ...Prin urmare, dacă pentru bugetul în curs este imposibil, ...dacă pentru acela al anului următor este iar cu neputință..., eu propun să-i votăm de urgență un ajutor lunar de lei 120... în paranteză una sută douăzeci... hai să zic pe timp de... citeva luni și cu începere... cu începere de cînd s-o putea ! Da ?

TOȚI : Da !

PREFECTUL : Vă rog deci să votați în uninitimate, cu aplauze prelungite, și să admiteți urgența pentru trecerea sumei în bugetul anului respectiv !

(*Toți se ridică și aplaudă prelung.*)

(*Intuneric.*)

VOCEA LUI EMINESCU (*muzică elegiacă*) :

Reia-mi al nemuririi nimb

Și focul din privire,

Și pentru toate dă-mi în schimb

O oră de iubire...

(*Din depărtare se aude un cor mixt.*)

CORUL :

Mai am un singur dor :

În liniștea serii

Să mă lăsați să mor
La marginea mării ;
Să-mi fie somnul lin
Și codrul aproape,
Pe-ntinsele ape
Să am un cer senin...

(Pe gradația lentă a luminii lunare,
se aude vocea lui Eminescu.)

VOCEA LUI EMINESCU :

Luceferi, ce răsar
Din umbră de cetini,
Fiindu-mi prieteni,
O să-mi zimbească iar...

* * *

In fund, un zid alb, cu o ghirlandă
înflorată. E o seară de primăvară. Cerul
plin de stele. Luceafărul. O bancă. Emi-
nescu, cu volumul său de poezii pe
genunchi, privește trist în gol.

EMINESCU (ridică ochii spre ramura
unui salcîm) : O nouă generație de
frunză a înverzit arborii... și o nouă
generație de păsărele își înfig ciocu-
lețul... cu o veselie gureșă... într-o
nouă generație de viermișori... Peș-
tele cel mare îl înghite pe cel mic...
peștele cel mic nu-l înghite pe cel
mare... și viața merge veselă ina-
inte... (Risete îndepărtate. Muzici fil-
trate din ambianța orașului.) Toată
lumea ride... Ce-ți pasă ție, chip de
lut, dac-oi fi eu sau altul?... Toată
lumea ride... (Apare Veronica, primă-
văratică.)

VERONICA : Mihai... (Nu poate spune
mai mult.)

EMINESCU (îi suride blînd și îi face
semn să se așeze lângă el).

VERONICA (se așază) : Te-am regăsit,
Mihai... Dacă ai ști cît te-am căutat,
pînă am aflat că ești la hanul ăsta
din marginea orașului ! (Îi alintă pă-
rul.) Ți-aduci aminte... ultima noas-
tră întîlnire, pe banca aceea strîmbă,
sub teiul înflorit ? Cine ar fi putut
crede atunci că... (Își înghite lacri-
mile.)

EMINESCU : Volumul...

VERONICA (surprinsă) : Cum ?...

EMINESCU : Volumul s-a vîndut bine,
dar tirajele sînt mici...

VERONICA (după un zîmbet descu-
rațat, se conformează preocupării
lui) : Mihai, o să se îndrepte situa-
ția... e vorba să ți se acorde o re-
compensă națională.

EMINESCU : De ce mă umilește toată
lumea ? Nu i-am rugat pe toți să
înceteze cu listele de subscripție, cu
ajutoarele ? Mai sînt destule alte mij-
loace onorabile, pentru a-mi asigura
o pîine.

VERONICA : Se vor găsi ! Acum, de
la apariția volumului, numele tău e
pe toate buzele... tot tineretul te slă-
vește !

EMINESCU : Dar de ce nu-mi dă Ma-
iorescu lada ? L-am trimis pe Chi-
bici...

VERONICA : Vrea să-ți mai scoată o
ediție, să te ajute în felul acesta.
Să știi că s-o purtat bine.

EMINESCU : Știu, m-a ajutat. N-o face
pentru prima oară. Și mi-a scris
foarte cald — el, omul rece — cînd
a aflat că mă întreb cine a cheltuit
pentru mine în timpul bolii. (Îi dă
o scrisoare.) Citește !

VERONICA (citește) : „Bine, domnule
Eminescu, sîntem noi așa de străini
unii de alții ? Nu știi dumneata iu-
birea... și admirația adeseori entu-
ziastă ce o am eu... pentru dumneata,
pentru poeziile dumitale ?” (Citește
în murmur, apoi iar tare.) „Și n-ai
fi făcut și dumneata tot așa... cînd
ar fi fost vorba de orice amic, necum
de un amic de valoare dumitale ?”
(Înapoindu-i scrisoarea.) Da, s-o pur-
tat bine.

EMINESCU : Știu. Dar eu vreau lada !
Vreau să lucrez ! (Zîmbet descu-
rațat.) Înțeleg : poate i-e teamă să nu-mi
distrag manuscritele. Dar spuneți-i
că nu mai sînt nebul. Vreau să lu-
crez ! (Copleșit.) Mi-e și frică să-mi
mai plîng soartea... căci și asta ar fi
poate un semn de nebulie... (Rămn-
cu capul ascuns în palme.)

VERONICA (după un timp, îi alintă
părul și, cu timiditate) : Mihai... nu
te bucuri că mă vezi ?

EMINESCU : Vreau să lucrez ! Trebuie
să mă grăbesc ! Nu mai am timp !

VERONICA (sfîșiată) : Mihai... ce s-o
întimplat cu noi doi ? Ce ți s-o spus
despre mine ? Ce mină vrăjmașă
ne-o îndepărtat ? (Pentru că nu-i răs-
punde.) Mihai, adu-ți aminte... (El
o privește cu o ușoară încrețire a
frunții.) Tu ai uitat dragostea noas-
tră ?... Ai uitat, Mihai ?

EMINESCU (îi zîmbește blînd și-i spune
rar, încet) : Nu-mi mai amintesc ni-
mic... din ce mi-a precedat boala...

VERONICA (îl privește impietrită) :
Mihai... (În șoaptă.) Dragostea mea...
(Se ridică încet.) Înțeleg că nimic
nu ne mai poate apropia... te-au făcut
să nu mai crezi în nimic, să dorești
doar singurătatea...

EMINESCU : Îi auzi cum rîd ?

VERONICA : E o noapte de primăvară...
tot orașul petrece.

EMINESCU : În conferințele umilitoare, care s-au ținut după ce m-am îmbolnăvit, toți au vorbit despre mine *la trecut*. M-au îngropat de viu. Nu mai e loc pentru mine pe lumea asta... Toți rid! Îi auzi cum petrec... norocoși... în cercul lor strîmt? Și pe mine m-au azvîrlit în afară, ca pe un ghimpe! Unde să fug, dacă nu mai am loc pe pămînt?

VERONICA (*se rează și, cald*): Dar trăiești mai mult ca oricînd, Mihai! Versurile tale au inspirat melodii care au pătruns în inimile tuturor.

EMINESCU (*are un rîs ironic*): N-a spus un „mititel“ — unul dintre acei care cerșeau public pentru mine — că Eminescu a intrat de viu în legendă?... M-au proiectat pe cer... și au scăpat de mine! (*Se ridică.*) Uită-te la mine cum strălucesc! Acolo! lucefărul! (*Cu un umor trist.*) Să nu crezi că am înnebunit iar... (*Țon fresc.*) Comodă născocire, legenda!

VERONICA (*se ridică. Îi pune mîinile pe umeri, îl privește lung. E foarte emoționată*): Și totuși, Mihai, așa e... Da, ai intrat în legendă... Umbra mea dispăre în fața luminii tale... Adio, Mihai... (*O clipă.*) Pricepi, Mihai?

EMINESCU (*nedumerit*): Nu...

VERONICA : Ai intrat în legendă... (*Se îndepărtează încet, de-a-ndăratelea.*) Ai ocolit seara străzile, să auzi cîntecele tale? Perechi, perechi, fete și băieți, se întorc de la lucru cîntînd versurile tale. Tot tineretul... toți oamenii simpli și curați... sînt cu tine... (*Se aude vocea unei fete, care cîntă „Somnoroase păsărele“.*)

EMINESCU (*privește în direcția din care vine vocea și se întrebă mirat*): Adevărat?...

VERONICA (*în șoaptă, lui Eminescu, total absent și care n-o mai vede*): Adio, Mihai, dragostea mea... (*Odată cu sfîrșitul cîntecului.*) Noapte bună... (*Iese.*)

(*Dispare zidul din fund. Acum domină perspectiva bolții instelate. Trece un flașnetar: flașneta cîntă „Pe lîngă plopul fără soț“.*)

EMINESCU (*din ce în ce mai uimit, în șoaptă, sau redînd mirarea doar prin expresia ochilor*): Adevărat...? Adevărat...? (*Se așază pe bancă, își frămîntă fruntea între degete. Și aude vocea lui Alecsandri.*)

VOCEA LUI ALECSANDRI :

E unul care cîntă mai dulce decît mine?

Cu-atît mai bine țării, și lui
cu-atît mai bine.
Apuce înainte s-ajungă cît de sus,
La răsăritu-i falnic se-nchină-al
meu apus!

EMINESCU (*ridică brusc capul și, ca mai sus*): Visez?... Visez? (*Și aude o voce tînără și puternică, venită de departe.*)

VOCEA (*răsună ca un testament peste veacuri al poetului*):

Zdrobiți orînduiala cea crudă și
nedreaptă,
Ce lumea o împarte în mizeri și bogați!
(*Eminescu pornește spre fund, pe urmele vocii care repetă.*)

Zdrobiți orînduiala cea crudă și
nedreaptă,
Ce lumea o împarte în mizeri și bogați!
(*Pe fundalul scenei este proiectată imaginea unei păduri. Un cor amplu, bărbătesc, începe să cînte.*)

Ce te legeni, codrule,
Fără ploaie, fără vînt,
Cu crengile la pămînt?
...etc.

(*Corul continuă. Stelele pălesc pe cer. Rămîne doar, strălucitor, lucefărul. Eminescu se îndreaptă spre codrul copilăriei lui, spre codrul pe care, și în nemurire, și l-a dorit aproape.*)

C O R T I N A

Sinaia—București,
februarie 1963